

NAGYKÁLLÓ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
KÖSZÖNTŐ	4
BEVEZETÉS	5
NAGYKÁLLÓ BEMUTATÁSA	7
NAGYKÁLLÓ TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE	7
ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, ÉPÍTETT KÖRNYEZET	13
ÖRÖKSÉGÜNK	16
TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ MŰEMLÉKI, HELYI VÉDETT VAGY ÉPÍTÉSZETI SZEMPONTBÓL VÉDENDŐ ÉRTÉKEK	17
MŰEMLÉKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK	17
HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK	26
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA,ARCULATI JELLEMZŐK ÉS TELEPÜLÉSKARAKTER.....	32
VÁROSKÖZPONT.....	36
LAKÓTELEP	37
KERTVÁROSIAS ÉS FALUSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ.....	38
ÜDÜLŐTERÜLETEK ÉS HARANGOD.....	39
GAZDASÁGI TERÜLETEK.....	40
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK	41
EGYÉB TELEPÜLÉSRÉSZEK.....	41

ÉPÍTÉSZETI AJÁNLÁSOK	42
TELEPÜLÉSKÉP JELLEMZÉS, ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK.....	42
KÖZLEKEDÉSI TERÜLETEK, KÖZPARKOK, KÖZMŰVEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐJE	45
A REKLÁMOZÁSI TEVKÉNYSÉGRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK.....	46
A TELEPÜLÉSKÉP FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK, KERÜLENDŐ MEGOLDÁSOK	46
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	56
VÁROSKÖZPONT	56
LAKÓTELEP	58
KERTVÁROSIAS ÉS FALUSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ.....	59
ÜDÜLŐTERÜLETEK ÉS HARANGOD.....	61
GAZDASÁGI TERÜLETEK.....	62
BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK	63
EGYÉB TELEPÜLÉSRÉSZEK.....	63
JÓ PÉLDÁK	64
EX-LEGE VÉDETT TERÜLETEK	105
ORSZÁGOS VÉDETTSÉGET ÉLVEZŐ TERÜLETEK:	105
RÉGÉSZETI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ TERÜLETEK, RÉGÉSZETI LELŐHELYEK:.....	109
MŰEMLÉKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK:.....	110
HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK:	110
IRODALOMJEGYZÉK.....	111
IMPRESSZUM.....	112

KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Nagykállói Polgárok!

Kedves érdeklődő ismeretlen, aki ezt a városi könyvet kezébe veszi!

A városunk, az itt élő városlakók, a született, vagy beköltözött, de nagykállóivá váló őseink és ma is köztünk lévő emberek szorgalma és kitartása az évtizedek, évszázadok során fejlődő kisvárossá formálta Nagykállót. Büszkék lehetünk lakóhelyünkre és annak múltjára. Felelősek vagyunk településünk képének jobbátételéért, esztétikus megjelenéséért, városunk arculatának kialakításáért. Épített és természeti környezetünk mindig és számtalan helyen híven tükrözik értékeink megbecsülését. Mai, felgyorsult világunkban az információ és annak gyors megszerzése döntő jelentőségűvé vált. A minőségi lakókörnyezet az emberi lét méltóságának alapfeltétele, városunk, épített és természeti környezetünk ehhez nagymértékben hozzájárul. Ennek megteremtésében és megőrzésében segíti a településünk önkormányzatát és a lakosságát a Településképi Arculati Kézikönyv. Segít annak is eligazodni abban, hogy a szűkebb, vagy tágabb környezete alakításában, a saját építési elképzeléseinek megvalósításában milyen elfogadott, vagy elvárt magatartással tud alkalmazkodni a nagykállóiak múltjához, városi szemlélethez, igényeihez, elvárásaihoz, úgy, hogy ezzel is visszavonhatatlanul nagykállóivá tudjon válni.

A településképi arculati kézikönyv a lakosság tájékoztatását szolgáló szemléletformáló kiadvány, mely röviden, lényegretörően és mindenki számára érthető módon mutatja be egy közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait. Ezzel a könyvvel szeretnénk bevezetni az olvasót az építészeti és a nagykállói természeti értékek tárházába, melynek célja a valós értékek megismertetése, sokféle izgalmas lehetőség feltárása, a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása.

A kiadvány magyarázattal elátott jó példákat tartalmaz, melyek nem kötelező jellegűek. Célunk ezzel, hogy az olvasó megismerje a valós értékeket és olyan épületet, építményt tudjon építeni, amely illeszkedik a településképhez. Amikor építünk, közvetlen környezetünket alakítjuk, ugyanakkor hatással vagyunk a szomszédaink életviszonyaira és közterületeink látványára.

A város területeit településképi szempontból településszerkezet, településkarakter, tájképi elem és egyéb helyi adottságok alapján nyolc területre bontottuk szét: városközpont, lakótelepre, kertvárosias és falusias településrészre, üdülőterületek és Harangod városrészre, gazdasági területekre, beépítésre nem szánt területekre és a máshová így nem sorolható egyéb településrészekre.

Gyűjtsük össze és őrizzük meg múltunk emlékeit, és jelenünk értékeit, tegyük szebbé, szerethetővé városunkat, hiszen bárhová is vezet az utunk, ide mindig visszahúz a szívünk, mert itt otthon vagyunk, ez a mi városunk.

NAGYKÁLLÓ

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017.

Tisztelettel:

Juhász Zoltán
Polgármester

BEVEZETÉS

Számtalan írótól és filozófustól kezdve sokan tartják az építészetet művészetnek. Néha meg kell állni és elgondolkozni, hogy mi végre is ez a nagy erőfeszítés, kinek, minek, miért és hogyan építünk?¹

Sokat elárul rólunk, milyen környezetben élünk, milyenre formáljuk azt, miként tartjuk fenn és hogyan alakítjuk tovább. Az építészet életbevágóan fontos szerepet tölt be a világban elfoglalt helyünk szempontjából, és szorosan összefonódik minden erkölcs, jelentés és valóság forrásával. Azt is egyértelművé teszi,

hogy egy városnak lüktető szívre van szüksége, ami meghatározza karakterét, működését és az emberek városhatárokon belüli életérzését, a város hangulatát. Most rajtunk a sor, hogy maradandót alkotva hozzátegyünk az örökséghez. A Településképi Arculati Kézikönyvek készítésének célja településeink egyedi arculatainak, karakterjegyeinek megismerése.²

¹ <http://epiteszforum.hu/mirol-szol-az-epiteszet>

² Szakmai előkészítő anyag- „TELKI” Településképi Arculati Kézikönyv (továbbiakban: TAK szakmai előkészítő anyag)

A kézikönyvben meghatározzuk a település építészettörténeti múltján keresztül városunk jellemző, a jövőbeni tervek készítésének alapjául szolgáló arculatát, új építeni szándékozótól elvárt „magatartásformát” a környezethez való alkalmazkodás során.

Az útmutató és a hozzátartozó rendelet eszköz arra, hogy a településkép a jövőben is egységes-, de tovább fejlesztett is- maradjon, a köz-, gazdasági és lakóépületek illeszkedjenek a meglévő épületekhez a jövőben is. Ezeknek a segítségével az épülő házak és építmények is könnyebben tervezhetővé válnak.³

Az új épületek létrehozása mellett prioritás a hagyományos településrészek megőrzése, vagyis az egyedi anyag- és

színhasználat, homlokzatkialakítás és az épületek utca- és városképi megjelenésének megóvása.

A kézikönyvet a település minden lakosa alakíthatja, formálhatja. Belekerülhetnek újabb és újabb szép részletek, példák, épületek és táji elemek egyaránt, melyek ezután ismét követendő és mintaadó például szolgálnak a következők részére. Minden, ami körülöttünk van a mi alkotásunk szerint változhat, a közvetlen környezetünktől kezdve a település egészéig.³

³ Szakmai előkészítő anyag- „TELKI” Településképi Arculati Kézikönyv (továbbiakban: TAK szakmai előkészítő anyag)

NAGYKÁLLÓ BEMUTATÁSA⁴

NAGYKÁLLÓ TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE

Nagykálló, Nyíregyházától alig 14 km-re, délkeletre fekvő híres, és nagy múltú település az egykori Szabolcs megye szívében. Vendégszerető kisváros, a füves, szelíd akácokkal benőtt, homokdombokkal tele Nyírségben.

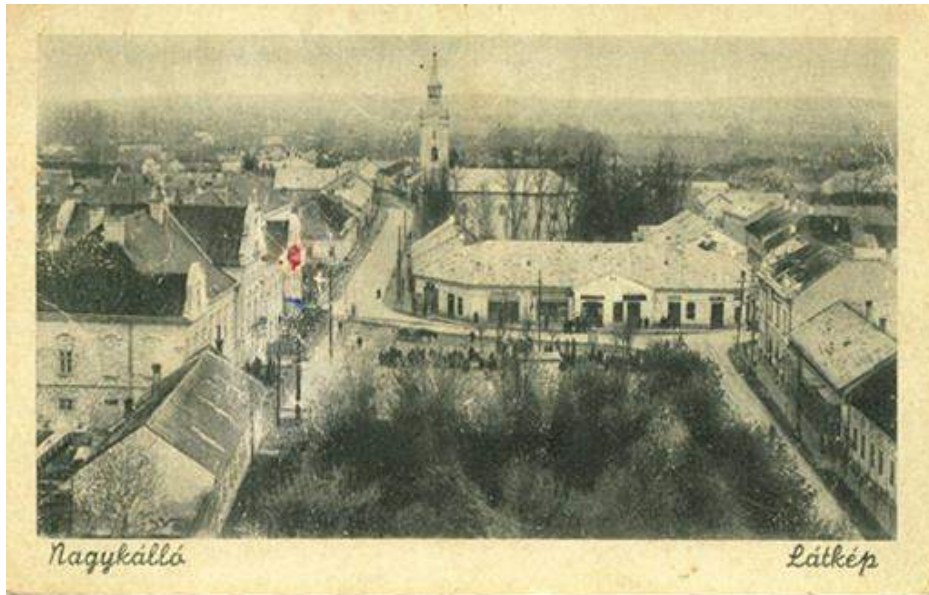
„Mielőtt szemügyre vennénk településünk építészetét és mindent, amit az itt élt emberek ezrei teremtettek, ismerjük meg városunk történetét.

A mai Nagykálló Kelet- Magyarországi kisváros a Nyírségben. Ez a vidék ősidők óta lakott, amit régészeti leletek bizonyítanak: kőbalták, pattintott kőeszközök, obszidián nyílhegyek, fibulatöredékek, gyöngyök, cserepek. A város nyugati határában magányosan álló nyolc méter magas Korhány domb is ősi sírhant. Kiskálló határában szarmata település nyomait látja a régészek avatott szeme, s lőkerült Árpád-kori pénz is, tanúsítva a fenti állítás igazát.

1. ábra Forrás: Harsányi Gézáne

⁴ Harsányi Gézáne: Kálló Kincsei

2. ábra Forrás: Harsányi Gézáné

években mezővárosi rangot kapott. Mint földesúri mezőváros némi önkormányzattal is rendelkezett. Fejlődése a török hódoltság idejéig folyamatos volt. Sajnos a hatalmas veszteséggel járó nagy török-magyar csata, a mohácsi vész (1526) után Magyarország három részre szakadt, és Kálló az osztási vonalra esett. Aszerint, hogy ki győzött, hol a királysághoz, hol a Partiumhoz, hol az erdélyi fejedelemséghez tartozott, és e szerint változott a város sorsa. 1566-ban török rabló, portyázó csapatok teljesen felégették a várost, lakói közül sokat megöltek, vagy elhurcoltak. A Vásáros Kálló teljesen elpusztult (SzSzmlt. fasc. 114., ni. 170. 1696.). Miután a török fosztogatás, pusztítás az egész megye területére kiterjedt, a rabbá tett falvak népével a törökök tároló-, és pihenőhely építésének szándékával nagy mennyiségű épületfát hordattak a kifosztott, felégetett Kálló helyére (Takács Péter: Kálló vára). A törökök 1569 telére visszahúzódtak Szolnok várába. Távollétük idején, 1570-ben Báthori Miklós országgyűlési követ kezdeményezésére, és I. Miksa osztrák- magyar császár rendeletére az összehordott anyagból földvár épült. (Lukinich 95.; 1574. V. tc.) Az egyedi építésű végvárat Ottavio Baldigara olasz mester elgondolása szerint négy sarkán egy-egy nagy bástyával erősítették meg, és vakárokkal vették körül (Domokos Gy.: Ottavio Baldigara 2000. Balassi kiadó).

A honfoglalás előtt szláv népek éltek itt, akik beolvadtak a magyarságba. Az e helyen ismert első település neve Búzna-Dada volt (1325. Kállay 127. reg.), melyet a tatárok a XIII. században teljesen elpusztítottak. A lakosság a mocsárba menekülve őrizte meg életét és értékeit, majd mocsárral körülvett félszigetszerű területen épített új falut, amelyet 1274-ben említenek először Kálló (melynek jelentése valószínűleg gyülekezőhely, ahol mindenki együtt van) néven. (W XII. 127.) Földesura az első foglalás jogán a Balog- Semjén nemzetség (a későbbi Kállay család őse) E család tagjai nemzedékről nemzedékre viseltek megyei tisztséget, így alispánok, főispánok voltak, akiknek lakhelye egyben a megyei ítélező hely lett. A Tokajtól Szatmárnémetiig vezető út itt kereszteződött a Debrecen- Ungvár- Munkács- Beregszász útvonallal (Szabolcs megye monográfiája 1900. Borovszky S.). Szerencsés fekvése miatt a város 1315-től heti, 1329-től országos vásárok tartására kapott királyi engedélyt (Vásároskálló 1349; AO V 266), kereskedelmi központtá válása közrejátszott a helyi kézművesipar fellendülésében. Mint megyegyűlések és vásárok színhelye, a vidék közigazgatási központja lett, az 1400-as

A vár feladata Kelet- Magyarország, főleg megyénk keleti részének védelme volt a portyázástól, harácsolástól, mindenféle ellenségtől. E feladatának a vár a nehéz idők közepette hosszú ideig jól meg is felelt. A várbeli katonák legfőbb előljárója a pallosjoggal rendelkező várkapitány volt, a tisztek a környékbeli nemesek fiai. Közkatonák: kétszáz itt állomásozó császári zsoldos katona, és Kálló város fegyverviselésre alkalmas lakossága, akik a szolgálatukért cserébe királyi kedvezményeket kaptak (1574, V. tc.):

- első sorban-mentesültek minden jobbágyi kötelezettség (a földesúri család szolgálata, a királyi adóterhek, a megye részére kiszabott ingyenmunka) alól,
- másod sorban- a város határában lévő Szállásföldeket (kb. 8-10 ezer hold) a császár a városnak adta. A Kállay családot országgyűlési határozat kártalanította. A városlakók előljárója a város hadnagya volt.
- a heti és országos vásárok bevétele a város jövedelmét gyarapította.

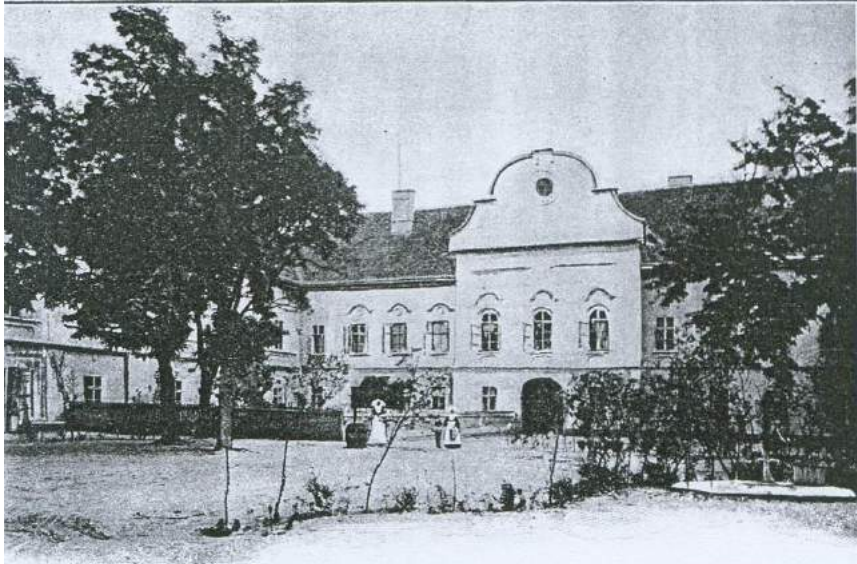
A török hódoltság idején a vár és a város gyakran volt az Erdélyi fejedelemség, és a királyi Magyarország közötti háborúskodások célpontja, több szabadságharcunk kezdetének és többnyire tragikus végének tanúja. (Geötze: Hadi tanácskozások az 1577. évben. Hadt. Közl. 1894, 668.) megfordult a várban Bocskay István fejedelem (1604. november 29.), aki hajdúkat (hajdúk: a főnemesek, oligarchák szolgálatában álló zsoldért harcoló, szabad fegyveresek) telepített a városba s a városlakók királyi kedvezményeit örök időkre megerősítette. A kapott szabadságjogok, és adómentesség vonzó lakhellyé tették a várost. A népesség szaporodásával együtt járt az ipar és kereskedelem további fejlődése. Céhek egész sora alakult 1616 és 1654 között:

csiszár (fegyverkovács), kovács, lakatgyártó, szabó, csizmadia, szűcs, varga, szappanfőző céhek. 1666-tól volt a városnak salétromgyára, sörfőzőháza, postája, középiskolája, és kórháza is. A magyar történelem olyan nagyságai jártak itt, mint I. Rákóczi

3. ábra Forrás: Harsányi Gézané

György, II. Rákóczi György, Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc. 1703. július 28.-án a vár és a város II. Rákóczi Ferenc oldalára állt. Az itt élő emberek szabadságszeretét jól példázza, hogy 300 fő, csaknem a teljes fegyverviselő férfilakosság részt vett a szabadságharcban. (SzSzmlt. IV. I. fasc. 5. no. 5-6. 1704.; fasc. 6. no. 123. 1705.) 1705-ben a vár még állt, de rendeltetése megszűnt. A Kállay család megpróbálta megszerezni a városhoz tartozó földet, a város lakóit, és a hajdúkat jobbágyaivá tenni. A hajdúk a bizonytalan helyzet miatt tömegesen elköltöztek.

4. ábra Forrás: Harsányi Gézáné

száz évig tartott változó döntések sorával, de véglegesen sohasem nem dőlt el, csak elévült. (SzSzmlt. IV. fasc. 14. no. 96. 1713.)

1747-től Szabolcs megye székhelye lett Nagykálló.

1834-ben Kálló elveszítette szombati vásártartási jogát, ezzel egyik legfőbb bevételi forrását. A megváltkozott, kedvezmények sorával kecsegtető Nyíregyháza vonzása miatt a következő évtizedekben egyre több polgár, iparos, vármegyei hivatalnokok költözött Nyíregyházára. Az 1600-as években alakult kállói céhek mestereinek utódai is egyre nagyobb számban költöztek Nyíregyházára, s ott alakítottak új céheket.

1709-ben részlegesen, majd 1711-ben a Szatmári béke értelmében, a várat teljesen lebontották. Csak a római katolikusok kápolnája és a lakosság által használt szárazmalom maradt meg.

1749-ben Márai Terézia Nagykállót a Kállay család birtokába „vissza”- adja az örökösödési háborúban való részvételért. A város népe ellenszegült. Idegen jobbágyok betelepítését és megakadályozták.

Érveik: a jelenlegi (1750) város nem azonos a Kállayak egykori birtokával. Azt elpusztította a török. A császártól kapott, és Bocskay által megerősített „örökös” szabadságjogaikra hivatkoznak.

1754-ben első per tragikus döntése:

- a város megtarthatta függetlenségét (a megélhetést jelentő föld nélkül)
- a Kállay család megkapta a város határában lévő földet (jobbágyok nélkül)

A város vállalta a per folytatását, amely II. József uralkodása idején a város számára kedvező fordulatot vett, ám nem ért véget. Közel

1848-ban a városlakók jelentős része a magyar forradalom és szabadságharc híve lett. A 48. sz. zászlóalj 1200 fiatal önkéntese városunkba, mint toborzóhelyre vonult be, itt kapott kiképzést, itt varrták számukra a katonaruhákat, miközben ellátásukról a városlakók gondoskodtak. 1848 szept. 11.-én Kálló főterén tett esküt a zászlóalj, és innen indult a szabadságharcba, melynek megívásához a megyeszékhely népe az elvártnál bőségesebben adott élelmet, lovat, a Kossuth bankok fedezetét jelentő aranyat, nemesfémeket, ékszert, ágyúhoz harangot, sebkötözéshez golyócsot.

A szabadságharc bukása után a város fejlődése még inkább megtorpant. Az ősi református középiskola 1852-ben megszűnt. Helyette 1870-ben közadakozásból alapítottak új gimnáziumot, amelynek jogutóda ma is működik.

1876-ban elköltözött a vármegye, Nagykálló politikai, gazdasági centrum szerepe megszűnt, a város értelmisége elköltözött, a szellemi húzóerő, a polgári réteg hiánya újabb száz éven át okozott érezhető hátrányt. Az 1887-ben meginduló vasúti közlekedés ezen semmit sem változtatott. Egyes téves feltevések összefüggésbe hozzák a megyeszékhelyi rang elvesztését, és a vasútépítéssel kapcsolatos döntéseket. Nagykálló a hosszú per miatt elszegényedett, lakóinak száma már 1780 körül csak egyharmada Nyíregyházának, Kálló nem tud ingyen földet és pénzt felajánlani a vasútépítéshez. Amíg Nyíregyháza mindezt megteheti, és már 1858-ban megépült a vasút Nyíregyházán keresztül.

Kálló községgé minősült vissza és csupán néhány járási jogkörű intézménye maradt. A vármegyei adminisztrációt követte Nyíregyházára a Levéltár, a Régészeti gyűjtemény, és a Kórház is.

1914-18 között az első világháború (113 fő), később a gazdasági válság miatti kivándorlás további emberveszteséget okozott a városban. 1919- román megszállást élt át a város. 1940-től előbb munkaszolgálatra, majd 1944 nyarán német haláltáborokba hurcolták városunk zsidó népességét.

5. ábra Forrás: Harsányi Gézané

6. ábra Forrás: Harsányi Gézáné

gyarapodását eredményezte.

1989-ben településünk visszanyerte városi rangját. Az ugyanebben az évben bekövetkezett rendszerváltásnak a tulajdonviszonyokban hozott változásai újabb veszteségeket hoztak: megszűnt munkalehetőségeket, bizonytalanságot, a fiatalok tömeges elvándorlását, a születésszám csökkenését.

A mai Nagykálló város lakóinak száma kevéssel több, mint tízezer. Iskolavárosnak tekinthető, mert a lakosság 30%-a vesz részt intézményes oktatásban.”

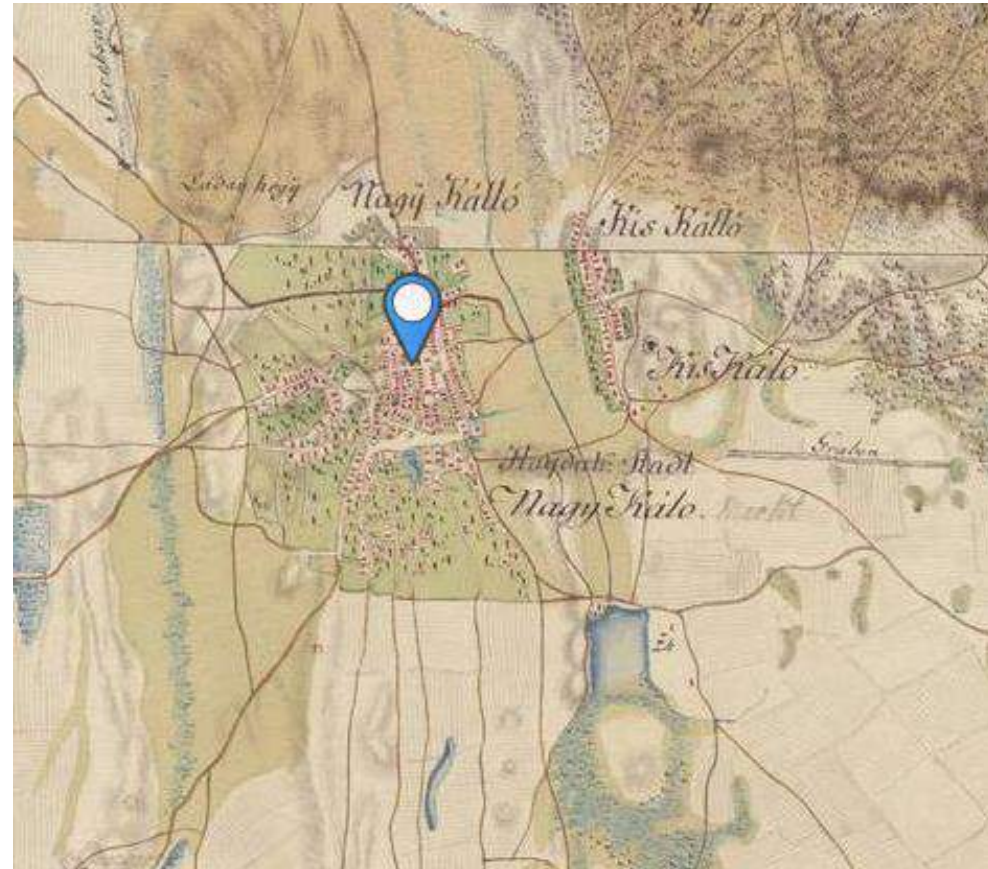
1944. október 17-21-a 2. Ukrán Front és a 4. Román hadsereg elérte városunkat. Nagykálló környékén vívták a német és szovjet csapatok a Nyírség egyik legvéresebb csatáját, amelyben a polgári lakosság is rengeteget szenvedett, és nagy anyagi kár keletkezett. A városban anyakönyvezett II. világháborús áldozatok száma 577, a holocaust áldozata 883 lélek.

1950-től 1979-ig Nagykálló járási székhely, de mivel a járási vezetők többnyire más települések elkötelezett szülöttei voltak, a fejlesztési lehetőségekből ennek a városnak kevés jutott. A közigazgatás átszervezése után Nagykálló maradék centrumjellege is megszűnt.

1970-es évek ipari (a Gépjavító állomás, a Posztógyár, a Dohányfermentáló, az építőipari-, Cipész-, Varró- és Vasipari Kisipari termelő szövetkezetek, a Bördíszmű, és a paplangyarak több ezer kállói és környékbeli embernek adtak munkát), és infrastrukturális (az út, víz, és telefonhálózat) fejlődése a lakosság átmeneti

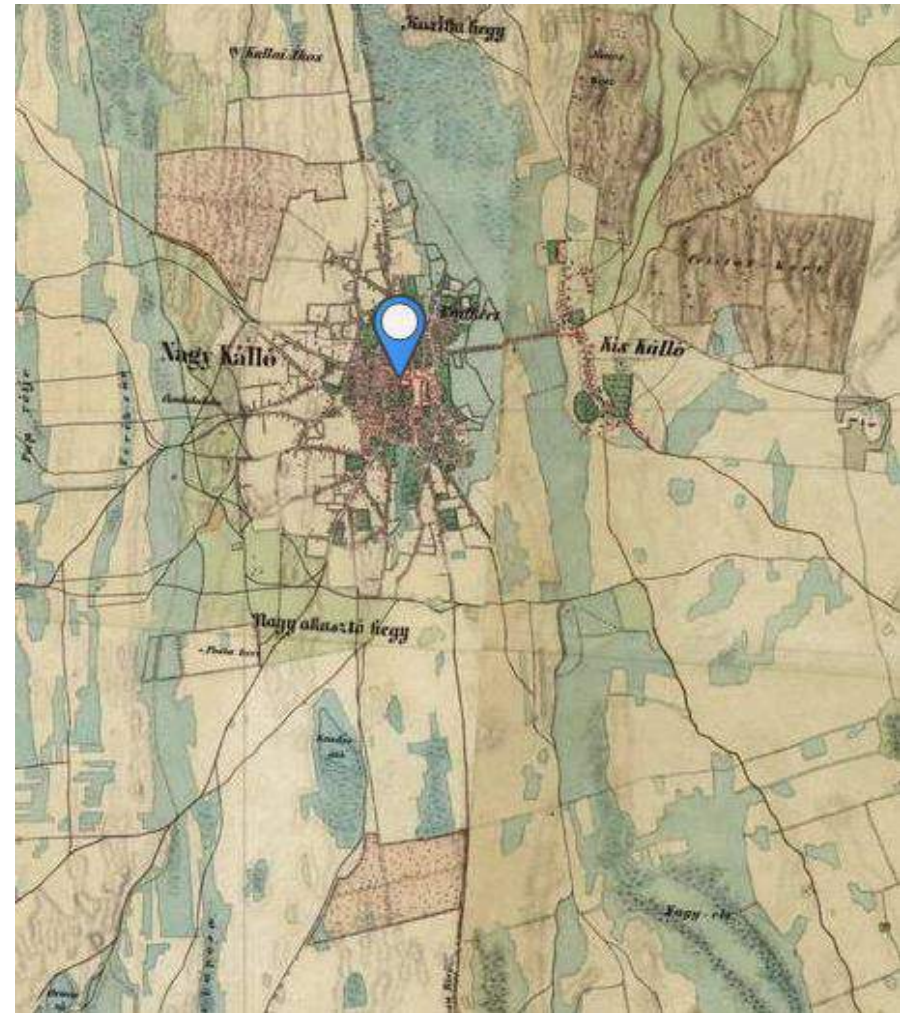
ÁLTALÁNOS TELEPÜLÉSKÉP, ÉPÍTETT KÖRNYEZET⁵

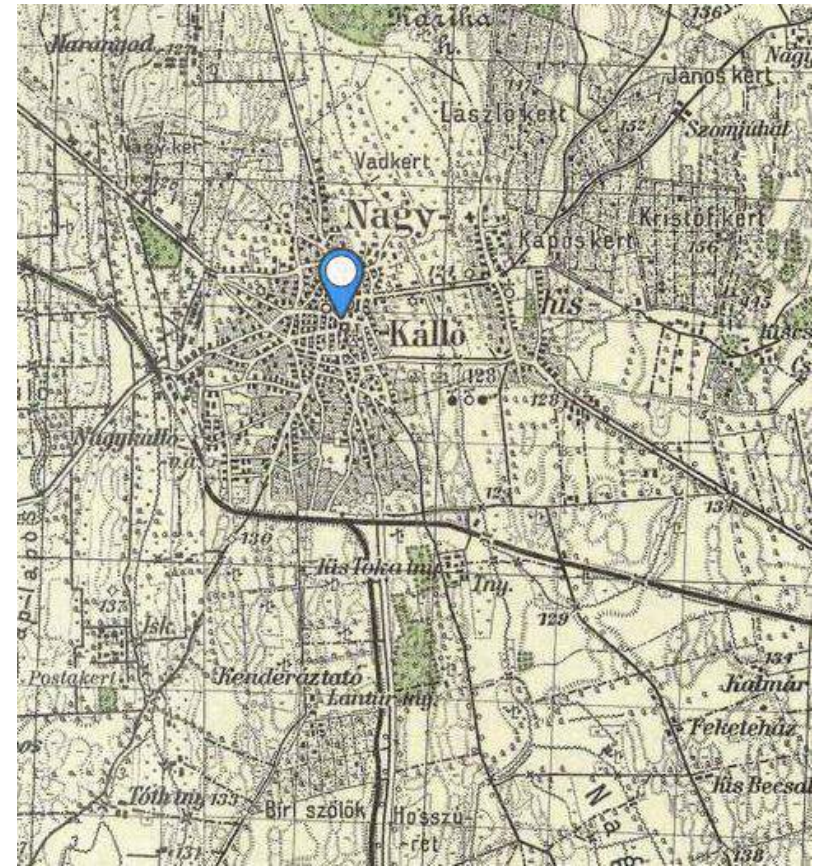
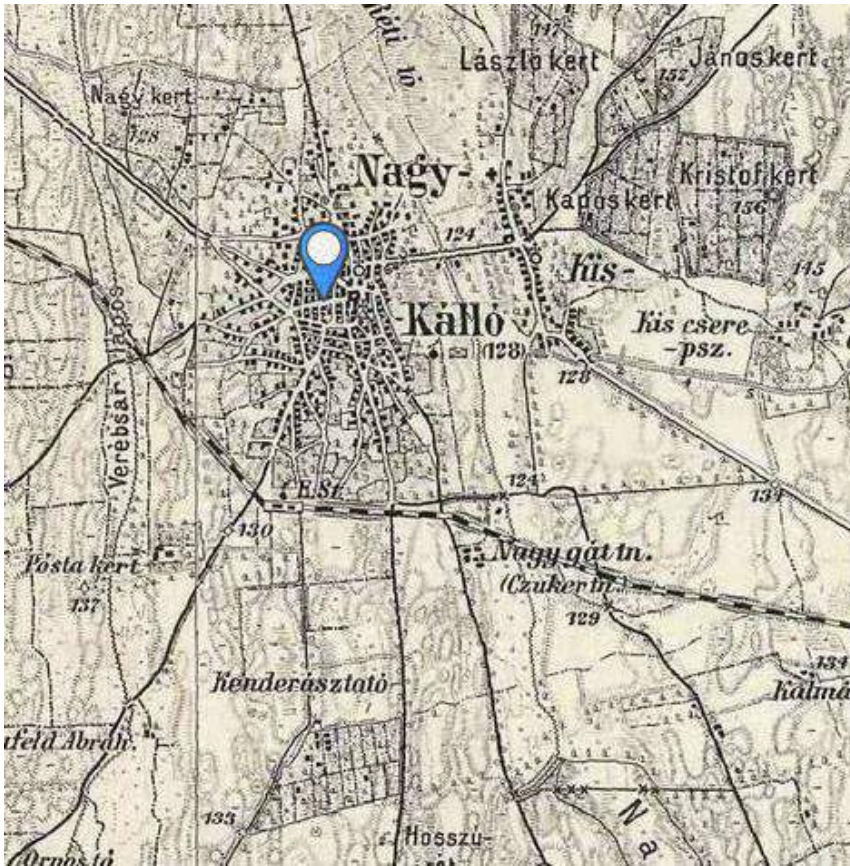
„Nagykálló a település történelme során több alkalommal is megsemmisült és újjáépült. A város jelenlegi épített és természeti környezete a török időkben kezdett kialakulni, a település teljes felégetését követően. A térség alapvetően mocsaras, lápos terület volt (ún. kálló). A város korábbi fejlődéséhez szükséges terület a mocsarak lecsapolásával jött létre. A jelenlegi szűk, keresztutcás városszerkezetet a történelem folyamán fokozatosan alakult ki. Az épületállomány jellegét és funkcióit nagymértékben befolyásolta, hogy a város 1325-től vásároszó hely, térségi központ, illetve egy ideig megyeszékhely is volt. A település szimbolikus épülete a megyei tulajdonban lévő és műemléki védelem alatt álló volt megyeháza, amelyben most a Pszichiátriai Szakkórház működik. A belvárosban a volt megyeháza mellett további műemléki, és helyi védelem alatt álló ingatlanok is nagy számban találhatóak. A belvároson kívül a legjelentősebb védelem alatt álló épületek az Ínségdomb, a Harangodi csűr és a hozzá tartozó épületek, és a Csodarabbi sírhelye. Az utóbbi két építmény, illetve építmény csoport turisztikai szempontból is különleges jelentőséggel bír. Utóbbi zsidó vallási zarándokhely, utóbbi pedig a város kiemelt rekreációs és turisztikai területe, amely nyaranta több, interregionális és nemzetközi rendezvénynek is otthont ad. A főtér védett épületei barokk és klasszicista stílusban épültek. Később, a XX. század második felében több olyan épület került a városmagba, amelyek stílusukban nem követték a város építészeti arculatát. Ilyen épület például a Szabadság téren található áruház, amely realista jellegével megtöri a városközpontot képét, a műemléki környezetet.

⁵ Nagykálló Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

A korábbi falusias életmódhoz igazodó településszerkezeti jellegzetességek a város egész területén megfigyelhetők. A város sajátossága, hogy a belterület átlagos beépítettségét és a használati intenzitást jellemző mutatók alacsonyok. A településrendezési terv értelmében jelenleg főként a város belsőterületei tartalékainak hasznosítása a cél, amelynek hatására a kialakult, de még nem teljesen kihasznált lakóterületek fejlődése várható. Ezt követően kerül sor a város lakóterületeinek további terjeszkedésére. Az intenzitás növelése egyben a település üzemeltetés hatékonyságának növelésének is egyik fontos feltétele, illetve környezetvédelmi szempontokból is előnyösebb. A területhasználat és a településrendezés szempontjából is kiemelten kezeltek a városközpont védett részén található keskeny utcák. Ezek a területek közötti közlekedési szempontból kedvezőtlenek, mivel rossz kicsatlakozásokkal rendelkeznek. Forgalmiszervezési módjuk és funkcionális jellemzőik esetleges megváltoztatása (pl. sétáló utca kialakítás a Szabadságtéren), a városközpontban megvalósuló fejlesztésekkel párhuzamosan történhet. Beépítés tekintetében a településközpont vegyes területnek minősül. A város, e része több, önálló rendeltetési egységet magába foglaló, lakó- és olyan helyi települési szintű igazgatási, kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó, szálláshely szolgáltató, egyházi, oktatási, egészségügyi, szociális épületek valamint sportlétesítmények, elhelyezésére szolgál, amelyek alapvetően nincsenek zavaró hatással a lakófunkcióra. A település szeretné megtartani a sajátosságát jelentő az arculatát is formáló hosszú, keresztutcás jellegét, a jellemzően nem elég széles főutakat, valamint a települést át-átszövő csatornákat és a mellettük kialakuló zöldfolyosókat is. Egyedi, a városra jellemző környezetformáló közterületi utcabútorzat a meglévő arculatot kívánja megtartani. Ennek a területe elsősorban a Szabadság tér, annak a későbbiekben északi irányba továbbvezetett (2. ütem) sétáló főtere, a védett városközpont.”

ÖRÖKSÉGÜNK

„Az épített örökségről elmélkedve a város képének, házai arculatának alakítóiként elsősorban a kivitelezőkre gondolunk, kőművesekre, ácsokra, tetőfedőkre, szerelőkre, mert ők láthatók építkezés közben. De az építő munkát megelőzi a tervezés. Vajon kik tervezték, álmodták meg városunk képét, nevezetesebb középületeinket? És hová? Milyen természeti tájba, milyen domborzati viszonyok közé? Milyen városrendezési koncepció figyelembe vételével?”⁶

Nagykálló gazdasági életéről kaphatunk egy kis ízelítőt a belváros felé haladva. A Korányi Frigyes Gimnázium és Kollégium, mint település legnagyobb oktatási intézménye elhagyva, megtekinthető a különböző korokban felépített két

vendéglátó épület, a Kálló és Óbester étterem. A főtérré érkezve egyszerre tárul a látogató elé a régi Megye háza történelmi és az új Városháza újszerű kivételes épülete, az őket környező zöldben és virágokban pompázó parkokkal és szökőkutakkal. Az itt élő emberek büszkék lehetnek templomaikra, különleges szobraikra, valamint könnyen elérhetőek mindenki számára muzeális emlékei, értékei.

⁶ Harsányi Gézáné: Kálló Kincsei

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ MŰEMLÉKI, HELYI VÉDETT VAGY ÉPÍTÉSZETI SZEMPONTBÓL VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

MŰEMLÉKI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK

Református templom (Szabadság tér)

A Református templom és a 60 méter magas Rákóczi torony (harangtorony) Nagykálló központjában, a Szabadságkert déli oldalán már XVIII. század eleje óta áll.

A régebbi, fatemplom helyén 1710-ben kezdődött a kőtemplom építése. Mostani formáját az 1860-as években nyerte el, mely barokk stílusban épült.

Az épületeggyüttes téglalap alaprajzú, homlokzat szélein két részsút támpillérrel. Az épület északi és déli oldalán egy-egy előépítmény található, félköríves bejárati ajtókkal, oromzattal. Ablakai nagyméretűek, félköríves záródásúak. 2005-re készült el az ablakok színes ólomüveg berakása.

Római Katolikus templom (Kossuth u. 3.)

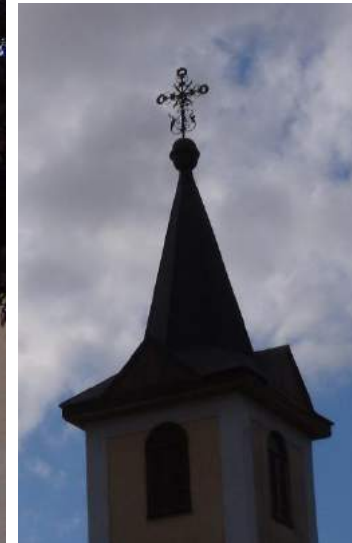
A Római Katolikus templom a XVIII. században épült késő barokk stílusban. Nagykálló legfiatalabb temploma, melyet Szent Péter és Szent Pál tiszteletére emeltek. 1826-ban a fából készült tornyot téglatorny váltotta fel. 1862 körül tűzvész következtében leégett, melyet újjá kellett építeni. A templom egyhajós, homlokzatából kismértékben kilépő, háromszintes toronnyal. Az épület szentélye félköríves, jobb oldali sekrestyével. Copfstílus jellemzi belső berendezését. A műemléki védelem alatt álló templom épületén 2015-ben nagymértékű felújítási munkálatok történtek: körülötte új parkot alakítottak ki, megújult a sekrestyéje, tetőszerkezete és homlokzata, valamint az épület tornya. A plébánia teljes felújítása 2016-ban kezdődött.

Görög Katolikus templom (Korányi F. u. 3.)

A Nagykállói Görög Katolikus templom építése a XVIII. század első harmadára tehető. A város egyik legrégebbi épületeként tartják számon. A templom többször került újjáépítésre. A vizsgálatok szerint a legrégebbi része a szentély. A szószék copfstílusban készült el. Alaprajzilag a gótikus templomokhoz hasonló, de szentélye a gótikus stílusra jellemző méreteknél kisebb. A középkorias megjelenésű, egyhajós templom támpillérei barokk stílusúak. Hajója 1786-ban épült. Az épület nyugati oldalán, a bejárat fölött eredetileg egy harangtorony volt. Ezt 1940-ben lebontották és 2006-ban újjáépítették. A lebontás után a harangok a templom oldalán lévő haranglábon szólnak. A homlokzat csúcsán magasodó, kovácsoltvas kereszt a templom külön értékét képviseli.

Helytörténeti Múzeum (Mártírok u. 66.)

Nagykálló vezető testülete 2003-ban döntött arról, hogy a régi épületet felújíttatja és múzeummá alakítja. Az épület helyreállítására városunk sikerrel pályázott. Az épület átadása 2005-ben történt.

Megnyitásakor az épület egy szobája volt berendezve, mely a város máig is élő hagyományát és a Kállai Kettős történetét mutatta be. Az elkövetkező 9 évben valemnyi helység megtelt.

A második szoba a helytörténeté, melyben az egykori Kállói vár makettje, valamint a település 1848-1849-es szabadságharc idejéből fennmaradt emlékei láthatók.

A harmadik szoba a villamosítás előtti időszak és az ipartörténet emléktárgyait őrzik. A mezőgazdaság kézi szerszámai a folyósón tekinthetők meg. A gyűjtemény 2008-ban „Az év Múzeuma” elismerő oklevélben részesült.

Országos Pszichiátriai Szakkórház /volt Megyeháza/ (Szabadság tér 13.)

Ez a Nagykálló központjában álló hatalmas épület barokklasszicista stílusban épült. Az építését 1769-ben kezdték el, majd 1785-re be is fejezték. Megyeházának épült és aként is szolgált 1779 és 1876 között. Ezt követően 1895-től tébolyda, majd elmegyógy intézet. 1896 óta kórházként működik. A lenyűgöző épület látogatói között említhetjük meg többek között Gróf Széchenyi István, Krúdy Gyula és Koroknay Gyula nevét. Ma Megyei Pszichiátriai Szakkórházként üzemel.

Az új épület városfejlesztési szempontból is külön értékét jelenti a településnek, a XXI. század minden feltételének megfelel. Az ország több pontjairól is érkezhetnek betegek a Rehabilitációs Központba. A közel kétezer négyzetméteres, kétszintes központ lehetővé teszi a korábbi két különböző helyen zajló pszichiátriai ellátás, az akut betegellátás, a rehabilitációs kezelések valamint a járóbeteg-szakrendelések egy telephelyre történő összevonását. A kórtermek mellett orvosi és adminisztrációs szobát, vizsgálóhelyiséget, nővérpultot, foglalkoztatót, zeneterápiás termet, tornatermet, kerámiaműhelyt és éttermet alakítottak ki.

A volt Bíróság (ma kollégium és étterem)

1880 körül épült zárt sorúan, klasszicista stílusban, egy emeletes, L alakú saroképületként. Főbejárata félköríves záródású, szalagkeretes kapu, fa kapuszárnyakkal. A földszintes ablakok félköríves záródásúak, szalagkeretelésűek. Az emeleti ablakok egyenes záródásúak, szalagkeretelésűek. Az ablakok alatt könyöklőpárkány, fölöttük szemöldökpárkány fut végig.

Kezdetben az épületben járásbíróóság működött egészen 1980-ig. Ezt követően középiskolai kollégiumként, majd pedig étteremként üzemelt. Az épület 2015-ben került felújításra eredeti jellegének megőrzésével. A későbbiekben itt kapott helyet a Ratkó József városi könyvtár. A névadó Ratkó József életnagyságú szobra a város központjában, a Szabadság téren került elhelyezésre. (Giuseppe Április)

HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK

Csodarabbi sírhelye (Nagybalkányi u.)

1751-ben született Taub Eizik Izsák, csodarabbi, a magyarországi haszidizmus megalapítója sírját saját maga választotta ki. 1821-ben halála bekövetkeztével a zsidók zarándokhelyévé vált. Sírját évről- évre zarándoklók sokasága keresi fel. 1781-ben a város és Szabolcs megye főbbijává választották. 40 éves munkássága alatt nőtt a város zsidó lakosságának száma.

Ínségdomb (Bátori u. 136.)

A város látványosságga a 12 m magas homokdomb, melynek tetején egy kilátó áll. Története nem hétköznapi. A 18 században vályogból épült kastély állt itt, a fák az akkori park maradványai, a kilátó dombja pedig az egykori barokk kert része volt. 1780-ban az aszály következtében, a kállói határban minden vetés tönkre ment. A lakosság az akkori földesurához, Kállay Ferenchez fordult kölcsöngabonáért, melynek feltétel volt az említett kilátó megépítése. A lakosság számára kedvelt szabadidőhely. Az Ínségdomb lábánál sportpálya és vendéglátóhely épült.

Korányi Frigyes Emlékház (Hunyadi köz 2.)

Ebben a házban született Dr. Korányi Frigyes. A Magyar Tudományos Akadémia tagja volt és hazánkban a tuberculosissal szembeni küzdelem megteremtője. 1700-as évek végén épült, fésűs beépítésű, klasszicista eredetű lakóépület. Emlékházként 1971 óta működik.

A Korányi Frigyes Emlékház előtt került elhelyezésre a márvány talpazaton álló, bronzból készült Márciusi Ifjú szobra, melyet az 1848 szeptemberében esküt tett 1200 ifjú önkéntes emlékére állítottak.

Millenniumi emlékmű (Szabadság tér)

A Szabadságkert déli részében a Rákóczi torony előtt áll 1896 óta. A polgári és lelki szabadságért való küzdelem emlékéül emelték, mely az alábbi felirat olvasható:

„Ezen emléktől délkeletre, 400 méternyire állot a Kállói Végvár, melyben Bocskay István, Rákóczi György, II. Rákóczy Ferencz a szabadságharcok idején táboroztak, honnan I. Rákóczy György Függetlenségi Kiáltványát a nemzethez kibocsátotta.”

Harangodi csűr és társ építményei

A város életében a múlt, jelen és a jövő összekapcsolódásának szemmel látható, jó mintaképe a Harangod. A dombos, erdős, ligetes Harangodi tájat egy 75 hektáros mesterséges tó tesz még hívogatóbbá.

A terület lehetőséget nyújt a látogatók számára a szabadidő eltöltésére, táborozásra, horgászatra és csónakozásra. A területen Téka-tábort hoztak létre, melynek kialakításakor Ekler Dezső építész tervei alapján hét faépületet építettek. Ilyen a körülbelül 300 ember befogadására alkalmas 200 m² alapterületű, fából készült, kör alapú Tánccsűr. Az együttes a magyar organikus építészet kiváló épületeivel alakult ki. Máig folyik a további építés felőli gondolkodás.

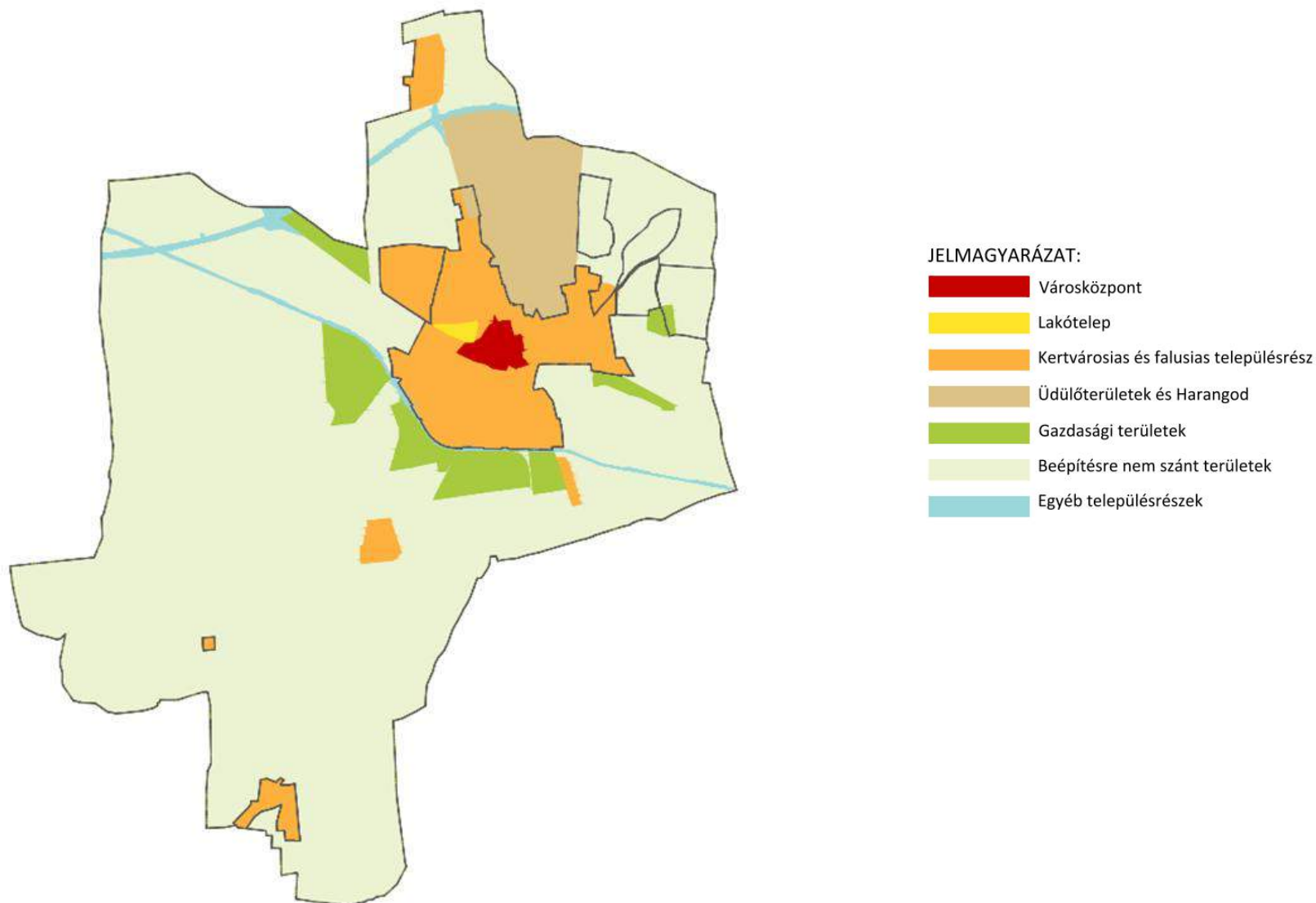
Polgármesteri Hivatal /a volt Kállay kúria/ (Somogyi B. u. 5-7.)

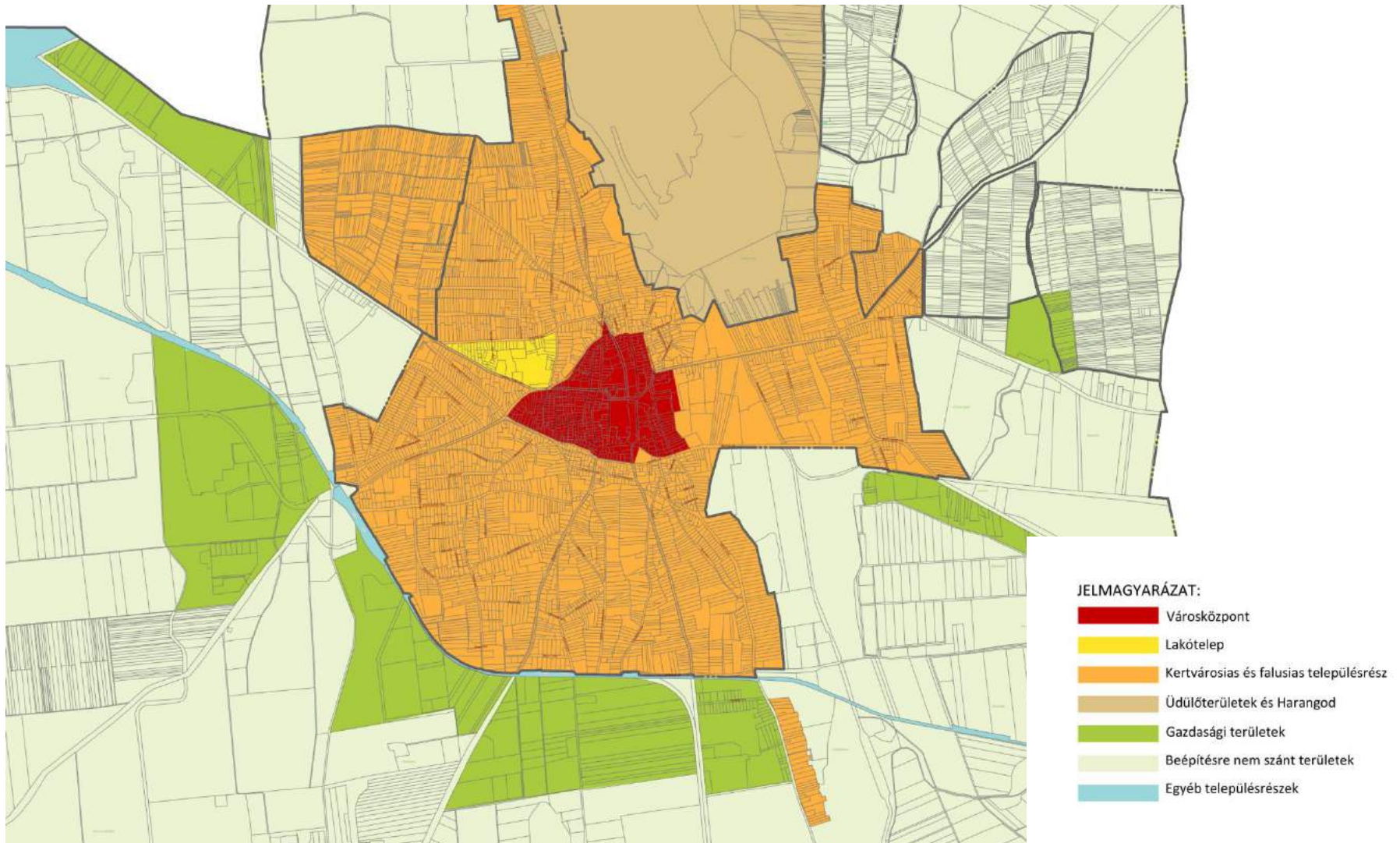
2005-ben tervpályázatot írt ki Nagykálló városa a központ rekonstrukciójára. Kulcsár Attila és felesége a hely múltjában elmélyedve szinte a jövőbe látva alkotta meg koncepcióját, mely a központi funkciók befogadására is alkalmas.

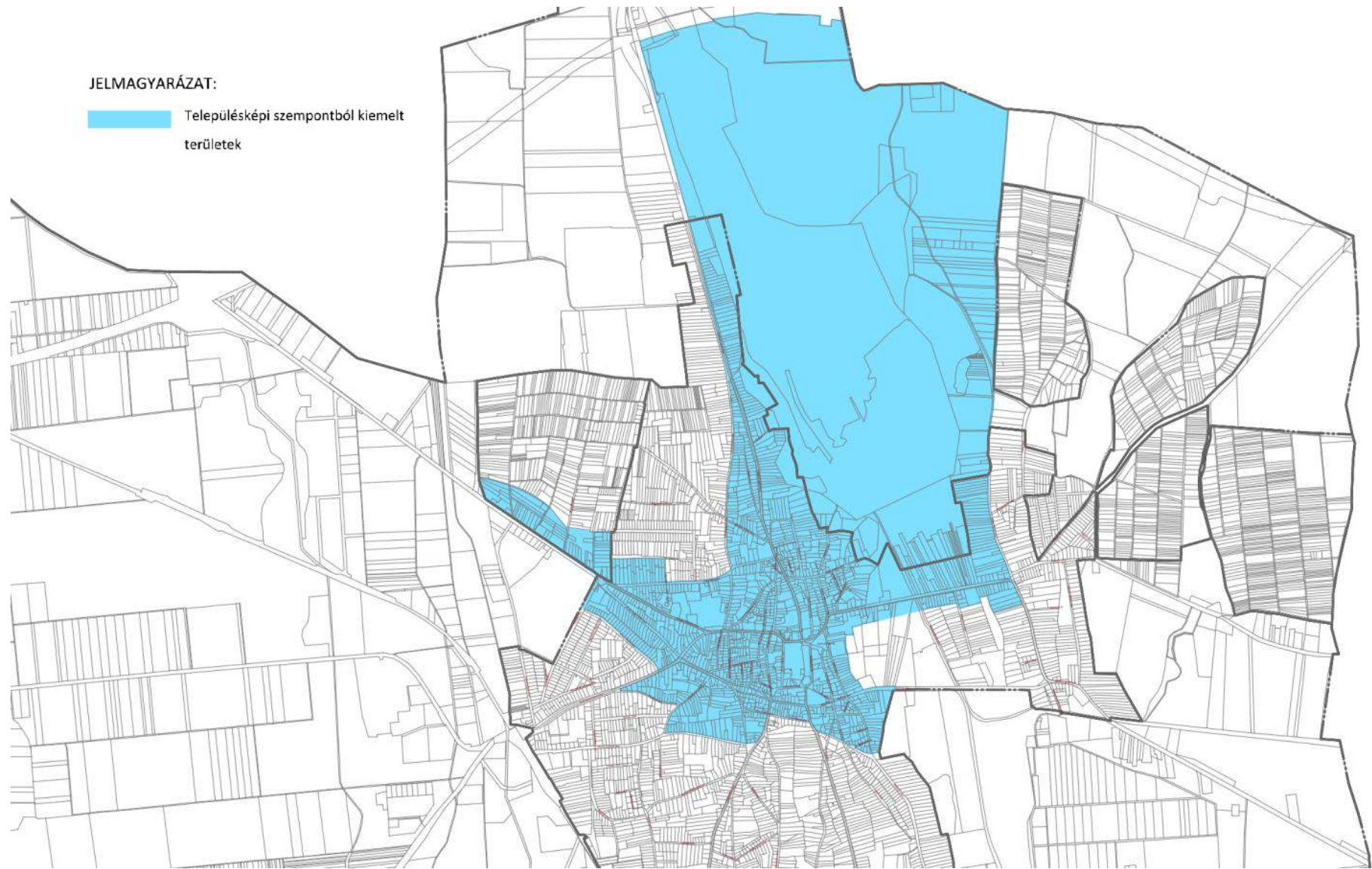

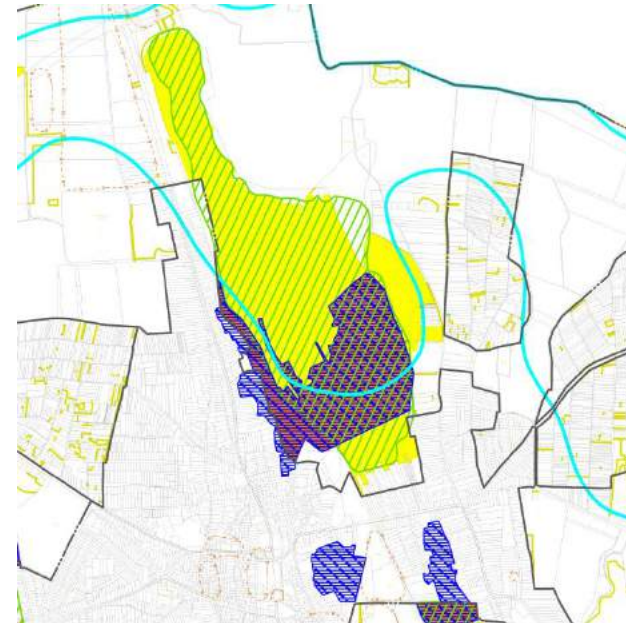
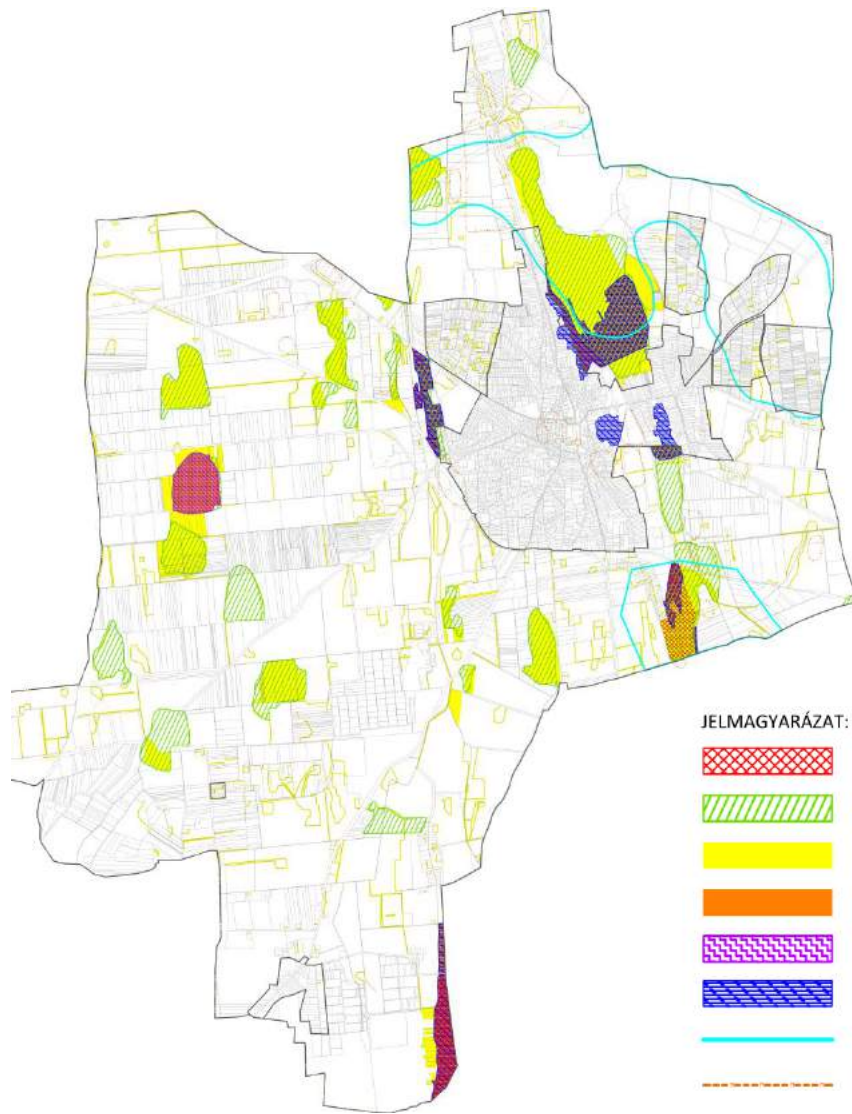
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, ARCULATI JELLEMZŐK ÉS TELEPÜLÉSKARAKTER

A településszerkezet, településkarakter, tájképi elem és egyéb helyi adottság alapján a településképi szempontból eltérő területek bemutatása.

VÁROSKÖZPONT

A város központjában helyezkedik el a Szabadság tér, mely több látnivalót is a lakosság és a látogatók szeme elé tár. A központot Nyugatról a volt megyeháza, jelenleg pszichiátriai intézet épülete határolja, míg déli oldalról a református templom zárja le. A

városközponti karakter kiemelt jellegzetességei közé tartoznak az emlékművek, köztéri alkotások, szobrok is. A téren játszótér, illetve szökőkút is található. A város arculatának színvonalát emelik az esztétikus közterületek, közkertek, parkok együttese. A városközpont túlnyomó részén, jellemzően zárt sorú, illetve hézagosságtól mentes zárt sorú beépítés alakult ki. A hagyományos téglaeépítésű, vakolt architektúrájú, történelmi stílusú, régebbi épületek zöme még zártudvaros, minimális zöldfelülettel, nagy részük felújítást igényel, míg a későbbi épületek már lazább beépítést mutatnak. Az ideális városkép kialakításához szükséges, hogy az új épületek építése, valamint a régiek bővítése, felújítása igazodjon a meglévő környezethez, figyelembe véve a beépítések típusát, léptékét, a meglévő épületek tömegét, magasságát, tetőformáját. Mindezekben a településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások és kerülendő megoldások nyújtanak segítséget.

LAKÓTELEP

Fogalmának meghatározására jelenleg is több definíció is használatos, amelyek az elmúlt évtizedekben többször módosultak. A lakótelep egységes terv alapján, szervezett formában megvalósuló olyan épületegyüttes, mely egyetlen építési kezdeményezés során, általában rövid idő alatt jön létre, valamely meghatározott társadalmi réteg vagy csoport számára. A település közigazgatási területén elkülönülő településrész, amelyben összefüggő egységet alkotó középmagas és magas lakóházak, házcsoportok együttese jelenik meg.

Más, jellegzetes beépítési formáktól, területhasználattól eltérő módon alakultak ki. A lakótelepek előnye, hogy nagyobb összefüggő zöldfelületekkel rendelkeznek, hátrányuk viszont, a nagy gépjármű tároló és parkoló igényük, melyek megfelelő mennyiségének biztosítása a városképet alapvetően meghatározza. A magas lakóépületek közötti tágas, átjárható zöldfelületek, parkok nagymértékben javítják az ott élők közérzetét.

KERTVÁROSIAS ÉS FALUSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ

Nagykálló városának kertvárosias és falusias területrészein korban és stílusban eltérő épületek, jellemzően földszintesek, tetőtér beépítésűek, de emeletes épületek is találhatóak. A területen vegyesen találkozhatunk oldalhatáron-, szabadon álló-, és ikres beépítéssel egyaránt. A területen a telkek beépítettsége függ a telkek méretétől, az épületek építési idejétől, a meghatározott szintszámoktól.

A telkek méretei viszonylag kiegyensúlyozott nagyságúaknak mondhatóak, a területrészek között csak minimális az eltérés. Az előkertek mélysége is utcánként, útszakaszonként eltérő.

Az egységes városkép elérésének érdekében mérvadó szerepe van az illeszkedés szabályainak, mely megvalósulhat a hagyományos építészeti formák, tömegek, arányok, anyaghasználat, stílusjegyek felhasználásával, építészeti eszközeivel. A kertvárosias- akár falusias jellegű- településrész megnevezéséből is következik a zöldövezeti jelleg, karakteres telekhasználati mód, illetve a széles utcákon megjelenő domináns zöldfelületi sávok.

ÜDÜLŐTERÜLETEK ÉS HARANGOD

A Harangod területe könnyedén megközelíthető gépjárművekkel, sőt kerékpárúton is, valamint egy-egy kellemes séta keretein belül is. Az üdülőterületek és a Harangod településképén használatból adódó kettősség jelenik meg, kis faházak és lakóház jellegű nagyobb épületek vegyesen megtalálhatóak.

A települést jellemző erdős, dombos, ligetes területeken, a gyönyörű környezetben elhelyezkedő épületek és építmények, oldalhatáron vagy szabadonálló módon épültek, melyek jellemzően földszintesek és tetőtér beépítésűek. Új beépítés vagy felújítás során javasolt az eredeti szellemiség megőrzése és annak állapotához hasonló megjelenés kialakítása a beépítést meghatározó tér és tömegalakítás figyelembe vételével. Kerülendő a nagymértékben eltérő formavilág, szerkezeti kialakítás, valamint a szín és anyaghasználat alkalmazása. Meghatározó szempont a szomszédos épületekhez való illeszkedés. Ezekben a területeken törekedni kell a nagyobb zöldfelületek kialakítására, melyeknél javasolt az őshonos, a területre jellemző cserjék, évelő növények, fák ültetése.

Harangod területén egykor működő a Téka-tábor idején Ekler Dezső építész tervei alapján hét faépületet építettek. A fontosabb meglévő közösségi épületek: a tánccsűr 1986-ból, az étkező és a fürdő 1987-ből származik, a kilátótorony és a fogadóépület pedig 1989-es tervezés. A Tánccsűr kizárólag fából készült, kör alapú, 250 m² alapterületű, és körülbelül 300 ember befogadására alkalmas építményként épült meg, mely középtájt helyezkedik el, melyet, ha a partról nézünk olyan, mintha egy kitárt szárnyú madár épp elrugaszkodni készülné. A csűr szerkezeti felépítése a Felső-Tisza-vidéki szárazmalmokéhoz hasonlít. A sisak formában megjelenő tetőszerkezetet 12 akácoszlop tartja merevítő ágasokkal. A már harmadik Téka Népművészeti Tábor idején aszfaltozott úton lehetett a harangod területét megközelíteni az oda látogatóknak. A táborozást követő időszakban újabb és újabb épületek épültek, többek között az étkező, büfé, illetve a vizesblokk épülete. Szemet gyönyörködtető kilátást biztosítva valósult meg a szintén, Ekler Dezső tervei alapján épült kilátó. A fogadó (információs) épület építése 1990-ben fejeződött be. A Tábor deszka-zsindelyfedésű épületei az alföldi szállásépületek központos formáit, korcolt-nádfedését idézik. A harangod területén lévő épületek, építmények igazi szépségét a területre jellemző természet közelség, széles sávban elterülő zöld növényzet, fák és cserjék látványa adja.

GAZDASÁGI TERÜLETEK

Nagykálló térségében találhatunk ipari és kereskedelmi szolgáltató célú gazdasági területeket. A városon belüli elhelyezkedésük, területi nagyságuk meghatározó településképet eredményez. Ilyen, például a Nagykálló belvárosába vezető úton kialakított Ipari park, mely előnyös földrajzi elhelyezkedésű, és kiváló megközelíthetőséggel biztosított közúti és vasúti kapcsolattal rendelkezik. Ezen területen megvalósításra kerülő magas színvonalú, teljes körű infrastruktúra a térségben rendelkezésre álló szabad munkaerő-kapacitással kiegészülve rendkívül alkalmas környezetet kínál a hazai és külföldi vállalkozások beruházásaihoz.

A gazdasági területek, valamint erre a célra épített létesítményeik, kiszolgáló építményeik túlnyomó része ipari termelésre, raktározásra, szállítmányozásra, illetve egyéb gazdasági célú gazdasági-, kereskedelmi tevékenységre alkalmasak. A területet és építményeit nagyvonalú tömegképzés és nagy kiterjedésű burkolt felületek jellemzik, melyeket ellensúlyoznak a terület egy bizonyos százalékát érintő zöldfelületek, védőfásítások, melyeknek megfelelő aránya harmonikus, vonzó összképet ad. Egyaránt megtalálhatók korábban épült, falazott, családi ház jellegű, illetve könnyűszerkezetes gazdasági épületek, valamint vasbeton szerkezetű csarnoképületek.

A város rendelkezik növekedési potenciállal, ezért a jövőbeni fejlesztések érdekében kiemelten fontos a megfelelően szabályozott építési tevékenység.

A város főbb kivezető útjai mentén alakultak ki a gazdasági tevékenységre alkalmas területek, melyek az ezt körülvevő lakókörnyezetet nem érintik hátrányosan.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Nagykálló városának beépülését szűk, keresztutcsás szerkezet jellemzi. A belvároson kívül helyezkednek el a beépítésre nem szánt területek, mint erdő-, mezőgazdasági területek, valamint, a területileg és egyedileg védett természeti értékeink képet adnak arról, hogy milyen arculat jellemezte valamikor városunkat. Nagykálló természetvédelmi szempontból több területen is érintett. A település peremterületein helyezkednek el a táj- és településkép különös értékei az ex-lege védett természeti-, természetvédelmi, illetve a Natura 2000-rel érintett területek, melyek listája megtalálható a könyv végén egységes táblázatban megszerkesztve. Szintén megtalálható a régészeti védelem alatt álló területek, régészeti lelőhelyek listája. Ezeken a területeken csak környezetkímélő gazdálkodás folytatására van lehetőség. „A város közigazgatási területén belül egyre kevésbé fogynak a természeti területek, az aktív védelemnek köszönhetően növekszik a város külterületének ökológiai stabilitása, mely kedvező hatással van a lakosság egészségi állapotára, a mező-, erdő-, vízgazdálkodásra, valamint a turizmusra. Egyéges ökológiai hálózat jön létre, amely a belterületekre is kiterjed a növekvő arányú zöldterületek és állóvizek mentén.”⁷

EGYÉB TELEPÜLÉSRESZEK⁸

Egyéb településrészek közé sorolandók a máshová nem, vagy nehezen sorolható eltérő jellemzőkkel bíró területek. A lakókörnyezet fejlődésében, a megfelelő életminőség megteremtésében alapvető szerepet játszik a közlekedési és közmű infrastruktúra megléte és minősége. Nagykálló infrastruktúra ellátottsága az elmúlt évtizedekben sokat fejlődött. Nagykálló gazdasági- társadalmi vonzáskörzete kiterjed egyrészt a városi funkciók erősödése és koncentrációja, másrészt a kedvező elérhetőségi viszonyok miatt. Az együttműködés a környező településekkel kiegyensúlyozott térségi fejlődést eredményez. Nagykálló megyei szerepköre megerősödik, hatékony és kölcsönös előnyökkel járó kooperáció jön létre a megyeszékhellyel és a járás településeivel. Nyíregyháza termelő vállalkozásaival szoros gazdasági kapcsolatok kialakításával Nagykálló lehetőséget teremt a járás többi településén élők számára is. Az M3 autópálya és egyéb nemzetközi közlekedési útvonalak közelségének köszönhetően a határon túli gazdasági és idegenforglami kapcsolatok erősödnek. Az egyre növekvő- elsősorban tranzit- forgalom csökkentése és a történelmi belváros tehermentesítése érdekében törekedni kell az átmenő forgalom csökkentésére a jelenlegi útvonalokról. A közösségi közlekedést kiszolgáló infrastruktúrák közül vasútállomással és autóbusszállomással rendelkezik a város.

⁷ Nagykálló Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

⁸ Nagykálló Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, Nagykálló Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája

ÉPÍTÉSZETI AJÁNLÁSOK⁹

TELEPÜLÉSKÉP JELLEMZÉS, ÁLTALÁNOS AJÁNLÁSOK

Nagykálló egy sajátos adottságait kihasználó, területében, terjeszkedő, füves, akáccal benőtt, homokdombokkal teli város. A város fejlődése során az újabb településrészek a város szívének közepébe vezető úthálózatra épültek. A jelenleg szűk keresztutcs városszerkezet az évek során fokozatosan alakult ki. Az épületállomány jellegét és funkcióit nagymértékben befolyásolta, hogy a város régen vássározóhely, térségi központ, illetve megyeszékhely is volt.

Nagykálló státuszainak változása a IX. Századtól

- Nagykálló kiváltságos mezőváros 1603-1723
- Kamarai mezőváros 1723-1740
- Szerződéses mezőváros 1740-1848
- Mezőváros 1848-1870.
- Nagyközség – járási székhely 1804-1980-ig
- Község 1989-ig
- Újból város 1989-től

„Az egységes és esztétikus településkép kialakítása, valamint az életminőség környezeti feltételeinek javítása nagymértékben hozzájárul Nagykovács népségmegtartó erejének növekedéséhez. A város szerkezetével és épületállományával kapcsolatos fejlesztések kiemelt célja a nyugodt városi életforma hosszú távú felértékelődése. Ennek előfeltétele az épített környezet olyan fejlesztése, amely összhangba hozza a város gazdasági- társadalmi-környezeti hatékonyságának növelését, az életminőség javítását és a város karakterének megtartását. E cél megvalósítása magában foglalja a helyi identitás erősítését a város karakterének feltárásával és fejlesztésével, a közterületek –mint a városi élet fő helyszíneinek –humanizálásával. A kiegyensúlyozott településszerkezet érdekében a város minden része fejlesztéseket igényel, amellyel megőrizhető a város hagyományos mezővárosi, polgárvárosi karaktere –a megfelelő életminőség biztosításával párhuzamosan.

A város kiegyensúlyozott területi fejlődése érdekében fontos, hogy az egymást zavaró funkciók (pl. iparterület és lakóövezet) térben elkülönüljenek egymástól. Ennek érdekében a külterületen kijelölt fejlesztési területeket megfelelő védőterülettel kell kialakítani és a

⁹ Nagykovács város Integrált Településfejlesztési Stratégiája

várható közlekedési forgalmukat is úgy kell megtervezni, hogy negatívan ne érintsenek lakóterületeket. A lakóterületek esetébe elsősorban az intenzívebb, de túlszűfolttságot nem eredményező hasznosításra kell hangsúlyt fektetni biztosítva ez által a fejlesztések és a (köz)szolgáltatások hatékonyságát, a negatív közlekedési hatások minimalizálását, valamint a zöldfelületek visszaszorulásának megállítását. Jelentős népességnövekedés elérése esetén érdemes új lakóterületek kiépítést megkezdeni. A belváros szolgáltatásainak igénybevételét rugalmasabbá tehetné a funkciók térbeli elhelyezkedésének javítása.

További cél az épületállomány megújítása, amely esetében kiemelt szerepet játszik az alulhasznosított és/vagy nem megfelelő műszaki állapotban lévő gazdasági és közfunkciókat betöltő épületállomány. Ezen a területen a város hatásköre elsődlegesen a saját tulajdonában lévő ingatlanok rekonstrukciójára terjed ki. A cél az, hogy a fizikai jellegű felújítások hozzájáruljanak az adott épület funkcióinak megerősítéséhez, bővítéséhez, költséghatékony üzemeltetéséhez–megfelelő infrastrukturális alapot biztosítva a köz-és humánszolgáltatások magas színvonalú ellátásához.

A nagyállói imázs és identitás újabb karakteres városképi elemek létrehozásával erősíthető. A városszerkezetben a közterek és a zöldterületek ilyen elemnek tekinthetők. A közterületek revitalizálása a közterek tudatos bővítését, minőségének emelését és „élettel telítését” jelenti, aminek eredményeként valódi közösségi térként funkcionálhatnak.

Nagyálló külső közlekedési kapcsolatai jelentősen javultak az M3 autópálya Vásárosnaményig történő megépítésével. A külső közlekedési kapcsolatok a kerékpárút hálózat fejlesztésével javítható jelentősen. Különösen Nyíregyháza irányába indokolt kiépítése.

A belső városi közlekedés fejlesztése az útminőség javítására és a környezetbarát közlekedési megoldások elősegítésére irányul. A belvárosban kiemelt figyelmet kell fordítani a parkolási kapacitások bővítésére, különösen a nagy forgalmú intézmények és kereskedelmi egységek esetében. A gyűjtő utak fejlesztése multiplikátor hatásként elősegíti a környező területek feltárását és gazdasági-társadalmi felértékelődését is –figyelembe véve az érintett városrészek elsődleges lakó-vagy gazdasági funkcióját. A környezetterhelés csökkentése miatt fontos a belterületi kerékpárút-hálózat bővítése és folyamatos karbantartása. A közlekedésbiztonság javítása érdekében további járdák kiépítése és a meglévők megfelelő állapotának fenntartása szükséges.”

A meglévő és tervezett épületek, építmények környezethez való illeszkedését, az utcakép és helyi értékek figyelembe vételével az alábbi szempontokat egyenként és összességében is mérlegelve ajánlott vizsgálni:

- a beépítés módjában, mértékben való illeszkedés
- a beépítés helyében, az utcafronti épület közterület felőli homlokvonalaiban történő illeszkedés
- tömeg-, és homlokzatképzés utcafronta gyakorolt előnyös hatása
- az épület, építmény rendeltetésétől nem elérő igényű és anyaghasználatú homlokzat és nyílászáró kialakítás

- túlnyúló épületrészek és tűzfalak esztétikus megjelenése
- anyaghasználat környezetbe való illeszkedése
- a telepítés és beépítés helyes sorrendjének (fő- és melléképület) és későbbi fejlesztési lehetőségének biztosítása
- a szomszédos épületek megközelítésének, benapozásának biztosítása
- kedvező tereprendezés és növénytelepítés, a csapadékvíz-elvezetés előnyös kialakítása
- az épület tömegalakítása, a homlokzat tagolása, színezése, és a nyílászárók kiosztása az épület rendeltetésével és az utcaképpel történő összehangjának biztosítása
- városképi szempontból az épület rendeltetésének megfelelő hirdető-berendezések elhelyezése, valamint épületgépészet és egyéb berendezéseinek megfelelő kialakítása
- a tető kialakításának, hajlásszögének, anyaghasználatának és felépítményeinek városképi megfelelősége
- nem összetett, lehetőleg egyszerű tetőforma kialakítása
- az épülethez és annak arculatához illő árnyékoló szerkezeteket a tervezéssel egyidejűleg érdemes meghatározni
- közterület fölé benyúló építményrészek, rámpák, lépcsők és akadálymentesítést szolgáló építmények rendeltetészerű használatának közterületbe való illeszkedése
- épületek, építmények meglévő és telepített növényzetre, közüzemi vezetékekre és berendezésekre gyakorolt hatása
- az ingatlan előtti zöld sáv, járda és vízelvező árok kialakításának utcaképbe történő illeszkedése
- napelemek, napkollektorok építészeti környezethez illeszkedő elhelyezése
- településképileg védett épületeken és városrészekben energiatermelő és klíma berendezések közterület felől nem látható módon történő elhelyezése
- a védett építmények, épületek védettségre okot adó értékeik megőrzése mellett korszerűsíthetők, bővíthetők és változtatható használat szerinti rendeltetésük
- a város területein törekedni kell a tornyok (adótorony, antennatorony) rácsszerkezeteinek, csőoszlopainak természetesen megformálásra, melyek elhelyezése védett területeken nem javasolt
- közterületen meglévő és új pavilon, árusítóhely elhelyezése, bővítése nem javasolt, kivéve a rendezvény időtartama alatt a rendezvényhez kötődő pavilon
- közművek és műtárgyainak elhelyezése, láthatósága során nagy fontosságú a településképi és fásszerű növények védelme

KÖZLEKEDÉSI TERÜLETEK, KÖZPARKOK, KÖZMŰVEK ÁLTALÁNOS JELLEMZŐJE

Zöldsávok, közparkok és terek összefüggő, egységes tervezésének célja, hogy a közterületek a minőségi időtöltés minőségi helyszíneivé váljanak. A település szerves részét képezik a zöldterületek, közkertek, fásított sétányok, terek, parkok és vízfelületek környéke. Közterületen a járda és az útburkolat közötti, továbbá az árok és járda közötti felületek is zöldterületet képeznek, mely területeken törekedni kell a fásításra. A zöldsávon belül helyet kell biztosítani a fásításnak és közműveknek.

A zöldfelületek tervezése során figyelemmel kell lenni a település karakterére, a település szerkezetében betöltött szerepére, az építészeti környezet stílusára, a közterület forgalmára, méretére és a térhasználatra. Egy jól funkcionált közterület szerkezete jól átlátható, anyaghasználata az épített környezethez és közlekedési viszonyokhoz illeszkedik. Lényeges a zöldfelület és burkolat aránya, annak megfelelő architektúrája és berendezési tárgyai. A többszintű növénytelepítés során kiemelt figyelmet kell fordítani az őshonos fajok alkalmazására.

Az utcák, járdák, kerékpárutak és terek elsődleges feladata a szabad, biztonságos közlekedés biztosítása, valamint az ingatlanok megközelíthetősége. Kialakításánál törekedni kell az illeszkedésre az adott településrész arculatához és adottságaihoz, az utca szélességéhez és a helyi funkcionális igényekhez. Az utcaképhez hozzátartozik az egyes alkótelelemek- útburkolat, járdaburkolat, vízelvezetés és zöldfelület- összefüggő, egységes, egy rendszerben történő kialakítása. Az útburkolatok, járdák, terek egységes felületet képezzenek, kerülni kell a környezetbe nem illő, változatos, nem azonos típusú anyagok, burkolatok és szegélyelemek elhelyezését. A burkolatok, megjelenési formák ne váltakozzanak egy adott út, -járda, -kerékpárút szakaszon. Az útburkolat anyaga aszfalt, vagy térkő, a járdaburkolatok egységes arányú, színű és mintájú betonkő vagy aszfalt burkolat, kerékpárút esetén egységes aszfalt burkolat ajánlott.

A közművek elhelyezésénél elsősorban a terepszint alatti kialakítás ajánlott, légvezetékek esetén, az utca vonalát követve, azonos oszlopsoron, a zöldsávban való elhelyezés lehetséges, a fásítás zavarása nélkül. A felszíni közműtárgyak az utcaképbe illeszkedő, közel azonos megjelenésű, típusú legyen, melyek hozzáférhetősége, kezelhetősége biztosított.

A REKLÁMOZÁSI TEVKÉNYSÉGRE VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

A település védett és településképi szempontból meghatározó területein az épületre, vagy egyéb szerkezetekre szerelt reklám és reklámhordozó elhelyezését szabályozni szükséges. Cégek, cégtáblák, cégfeliratok, logók és tájékoztató táblák az épületek homlokzatán, kerítésen településképi szempontból megfelelő méretben, színben az épület színvilágához illeszkedően helyezhetők el.

A reklámelhelyezésre vonatkozó javaslatok:

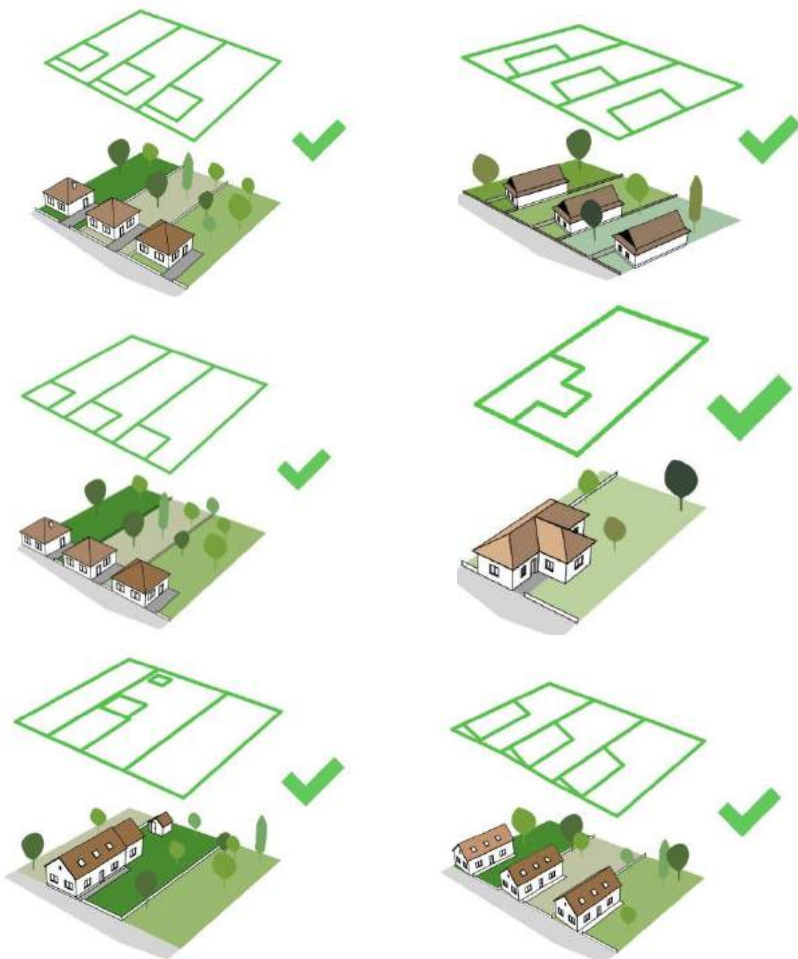
- az épület színvilágához illeszkedő színek alkalmazása
- az épület díszzeit, díszítő tagozatait nem eltakaró módon történő elhelyezés
- a homlokzat architektúrájának figyelembe vétele
- üvegfelületen áttetsző, homokfűvésos reklám alkalmazása
- zavaró fényhatást okozó világítás, futófény alkalmazása nem javasolt
- fő szempont a környezetbe, utcaképbe való illeszkedés
- nagyméretű molinók kerülendők, kivéve rendezvények alkalmával, akkor is csak ideiglenesen

A TELEPÜLÉSKÉP FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK, KERÜLENDŐ MEGOLDÁSOK

A város teljes területén a helyi védelemmel érintett és településképi szempontból meghatározó területeken kívül kerüendő a tájidegen építészeti megoldások alkalmazása.

TELEPÍTÉS

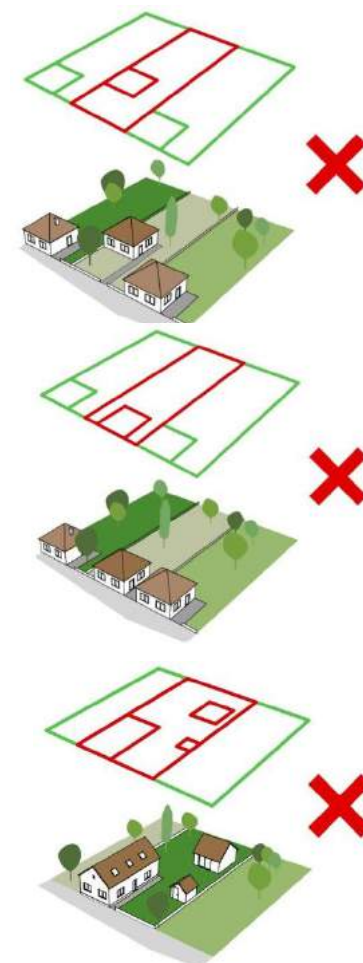

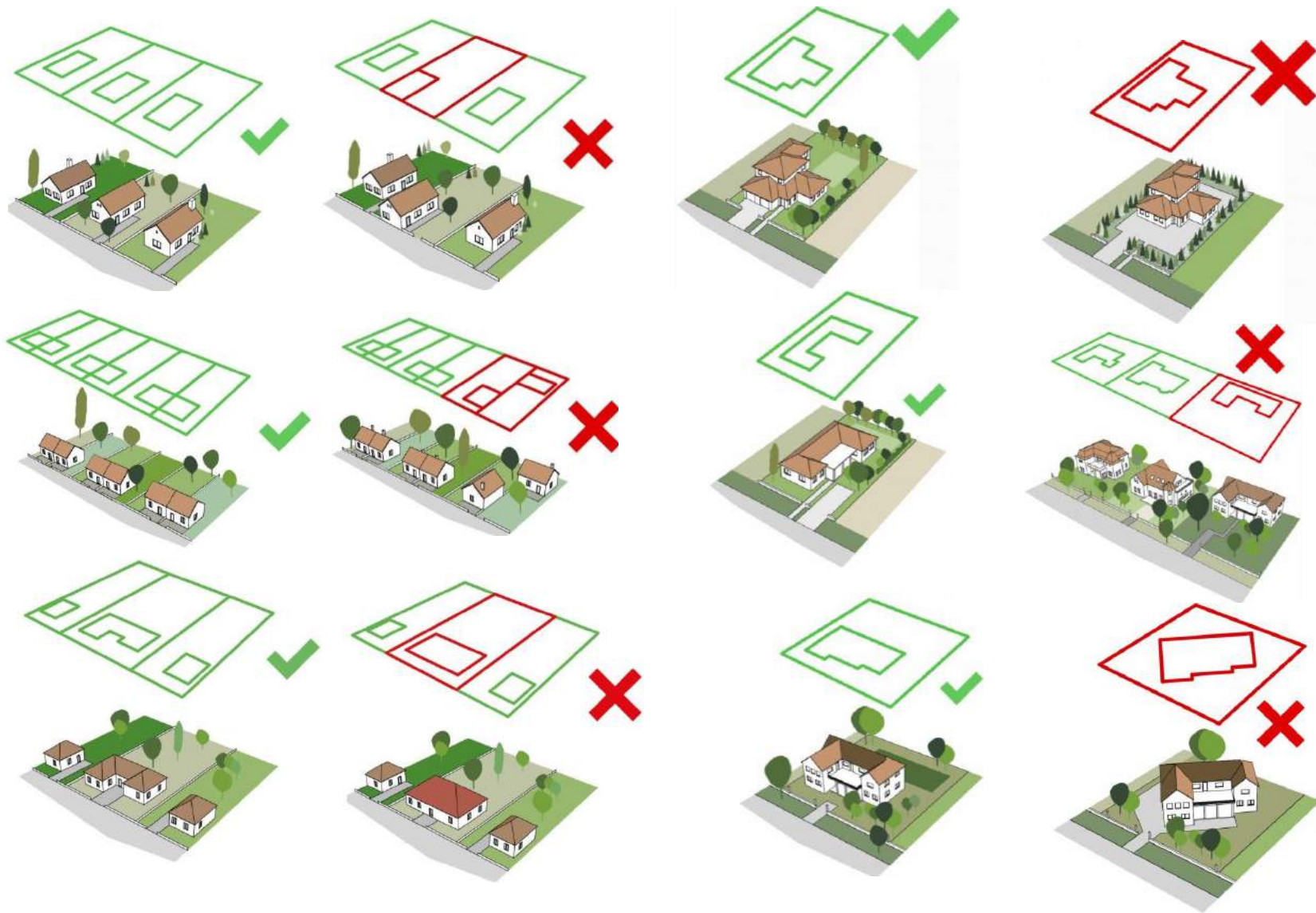
Kertvárosias és falusias településrészekben jellemző beépítési mód az előkertes vagy előkert nélküli oldalhatáron álló, szabadon álló beépítés.

Épület, építmény építése, bővítése és felújítása esetén azokat a melettük lévő szomszédos épületekhez igazodó módon kell telepíteni.

Az előkert mélységének és az oldakert szélességének nagymértékben történő eltérése kerüendő. Közterület felől elsősorban az elsődleges rendeltetésű főépület helyezendő el a beépítési mód vizsgálatával.

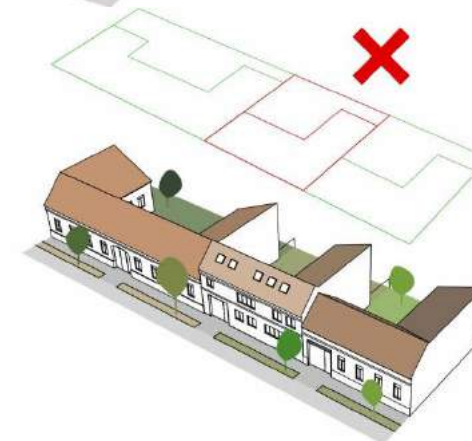
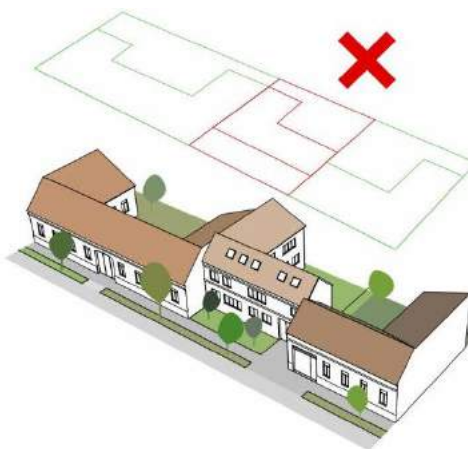
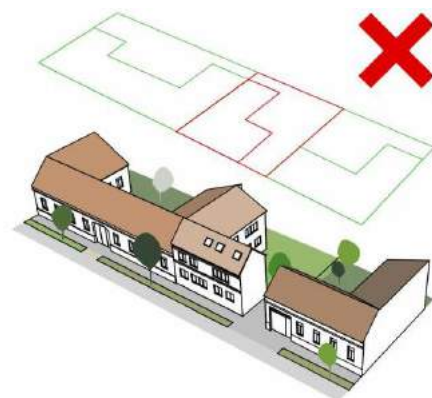
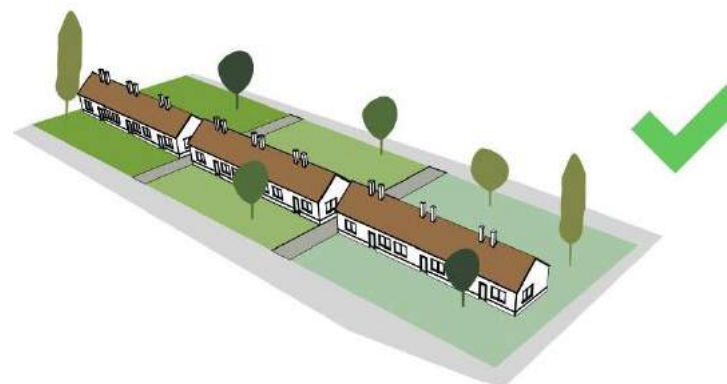
Oldalhatáron álló beépítési mód esetén meg kell vizsgálni a telepítési oldalt, melyhez szabálytalan alakú telkek esetében is illeszkedni kell.

Az építési vonalat zárt sorú beépítési mód esetén a szomszédos épületek határozzák meg, ettől való eltérés kerülendő. Lehet előkertes, előkert nélküli zárt sorú vagy hézagosan zárt sorú beépítés. Hézagosan zárt sorú beépítés esetén a zárt sorúságot az épülethez igazodó magas kapuzattal kell megoldani. Az egységes utcakép elérése érdekében minden esetben illeszkedni kell.

MAGASSÁG

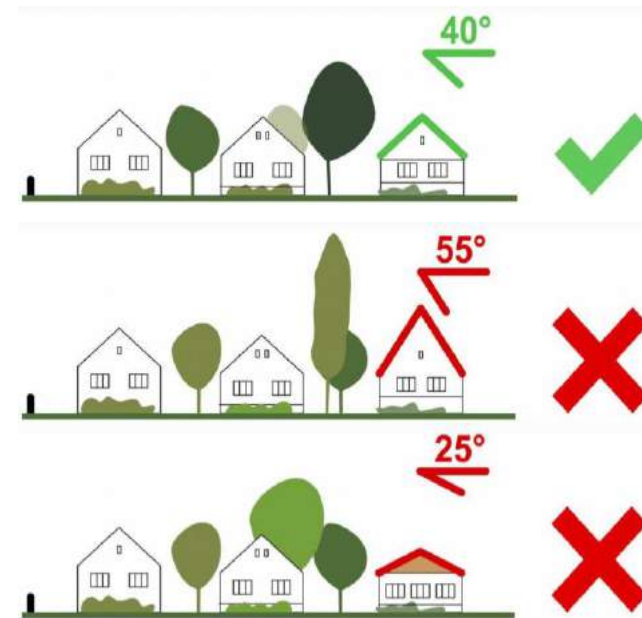

Épület, építmény építése, bővítése, felújítása esetén a meglévő szomszédos épületektől az építménymagasság tekintetében és szintszámok meghatározásánál a nagymértékben való eltérés kerülendő.

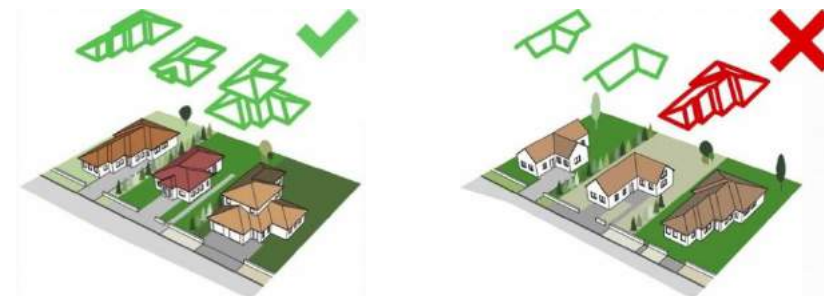
Törekedni kell a településképhez illő egységes utcakép kialakítására, az épületek összhangjára.

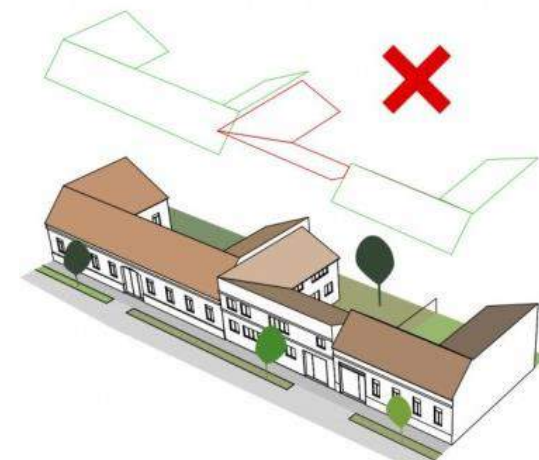
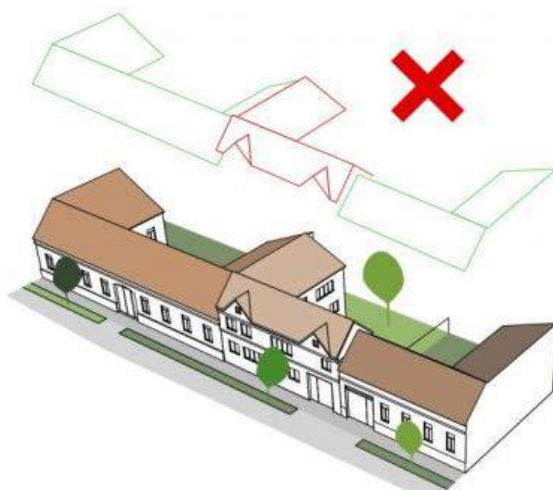
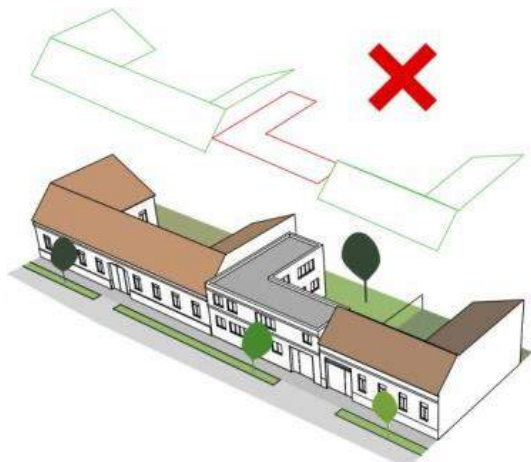
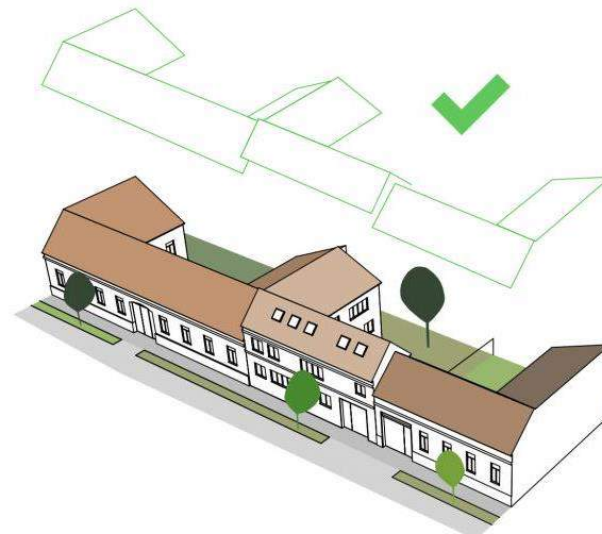
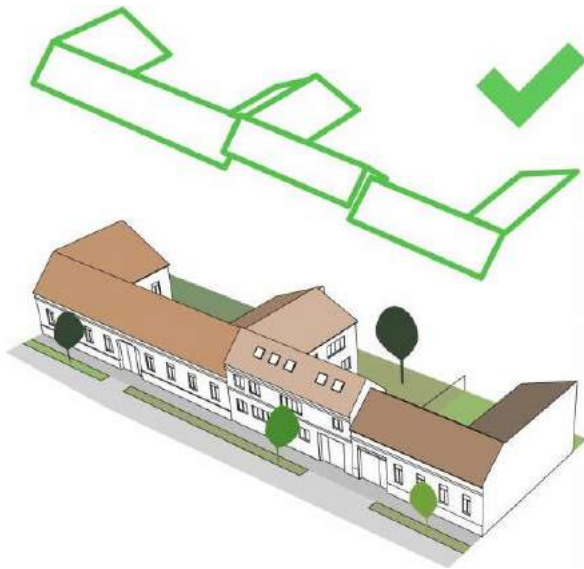
TETŐFORMA, TETŐHAJLÁSSZÖG

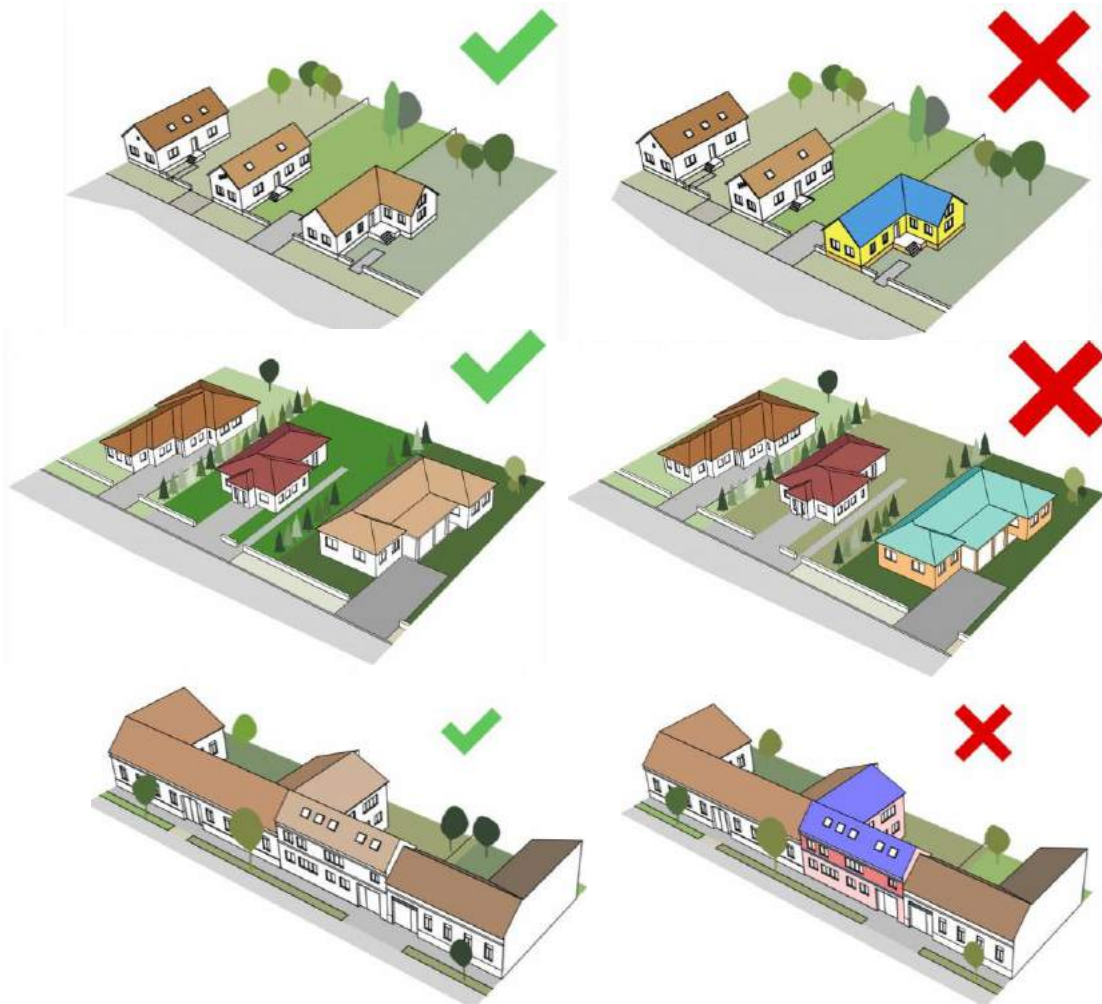
A környezetbe, az utcaképbe és a szomszédos épületekhez illeszkedő tetőforma és tetőidom alkalmazása javasolt. Mediterrán, összetett tető csak az utcaképbe illeszkedően alkalmazható.

HOMLOKZAT SZÍNEK, ANYAGOK

A tájidegen anyaghasználat és építészeti megoldások nem elfogadhatóak.

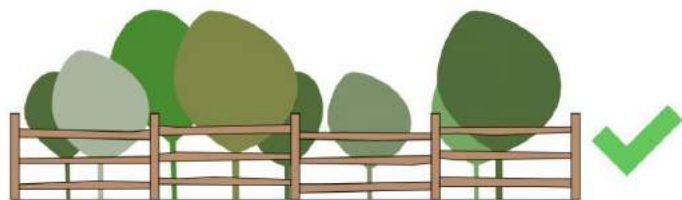
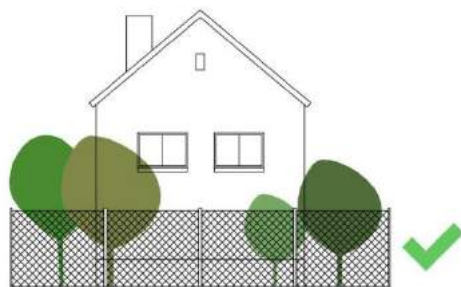
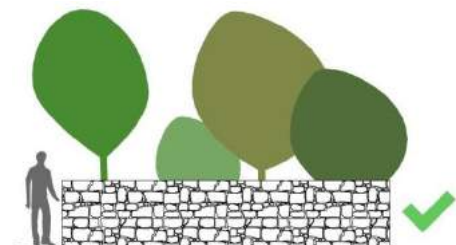
Épületek, építmények homlokzati színének megválasztásánál a harsány, élénk színek alkalmazása kerülendő, a szomszédos épületekhez és a környezetbe illő pasztel és homok színek alkalmazása javasolt.

Az épület rendeltetésétől eltérő igényű és megjelenésű nyílászáró és anyaghasználat nem megfelelő.

Kerti építményeknek, melléképületeknek anyaghasználatukban, színezésükben, léptékükben, tetőformájukban illeszkedniük kell a főépülethez és szomszédos épületekhez.

Intenzív, élénk színeket egy-egy építészeti elem, vagy tömeg hangsúlyozása érdekében javasolt alkalmazni.

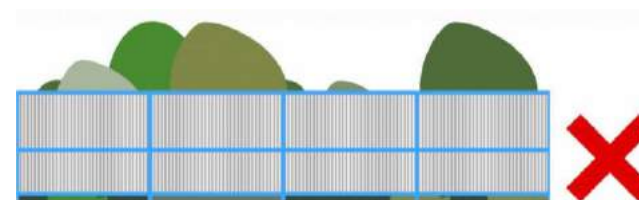
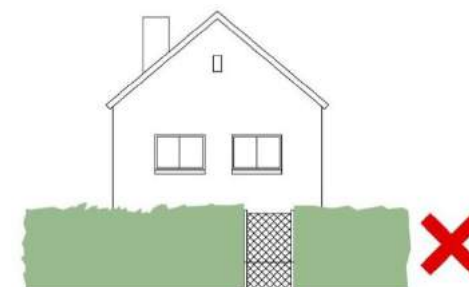
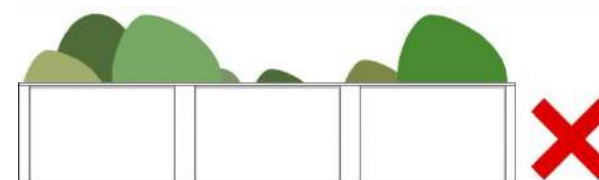
KERÍTÉS

Új kerítés építése, felújítása esetén az utcaképbe és környezetbe való illeszkedés meghatározó.

A kerítések színükben és anyaghasználatukban igazodjanak a főépülethez.

Áttört jellegű kerítés javasolt, a tömör és nem átlátható, falszerű megoldások nem elfogadhatóak, kivéve zártorú beépítési mód esetén.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

VÁROSKÖZPONT

Közterületi megjelenés

- ❖ az utak, elsődlegesen főutak burkolt felületével párhuzamosan futó zöldfelületek parkolási célra történő használata kerülendő
- ❖ lényeges a közterületek balesetveszélyességének csökkentése, valamint a gyalogos, kerékpáros és gépkocsiforgalom elkülönítése
- ❖ az utak mentén, ahol azt annak szélessége lehetővé teszi a fásításról gondoskodni kell, más esetben cserjékkel, kis gyökérzetű fákkal, dézsás növényzettel kell biztosítani a természeti környezet megjelenését
- ❖ a közterületek és zöldfelületeik az itt élő lakosság és a városvezetés együttműködése során alakultak ki és ezeknek fejlesztése, megújítása, természet közeli megőrzése szintén közös érdek
- ❖ növelni kell a gyalogos közterületek és zöldfelületek mértékét, mely a kikapcsolódás helyszínét képezik és esztétikailag is hatást gyakorolnak a lakosságra és az ide látogatókra
- ❖ időszakos rendezvények megtartására alkalmasak a nagy kiterjedésű zöldfelületek
- ❖ a közterületi zöldfelületek esetében javasolt automata öntözőrendszer kiépítése
- ❖ a város zöld karakterét az épületeket körülölelő magán kertek teszik teljessé, melyek szerves részét képezik a lakóterületeknek, összefüggő egységet alkotva az épületekkel, de a tágabb természeti környezet alakítására is hatással vannak
- ❖ a stílusos, környezetbe illő kertek tervezése, fenntartása jótékony hatással van a tágabb környezetre
- ❖ a magánkertek és közterületek zöldfelületei, lombtömegei, vízelvezetésük hatással vannak a település klímájára, levegőminőségére
- ❖ törekedni kell a burkolt és zöldfelületek közötti egyensúly megteremtésére
- ❖ a kerítés megjelenése hézagosan zárt sorú beépítés esetén zárt hatású legyen, illeszkedjen az épület arányaihoz

Telek, beépítés

- ❖ településközpont vegyes és lakó építési övezetekben a zárt sorú, szélesebb ingatlanok esetében hézagos zárt sorú beépítés a jellemző, mely lehet közvetlenül az utca vonalában előkert nélküli vagy előkertesen kialakult

- ❖ a telekosztások és a beépítés kialakulnak tekinthető, ezért új épület építése esetén meghatározó szerepe van az illeszkedésnek
- ❖ új és meglévő épületek, építmények építése, bővítése esetén ügyelni kell a megfelelő mértékű telken belüli zöldfelület arányára

Épület

- ❖ az épületek, építmények nagy része megőrizte történelmi jellegét
- ❖ az utcai térfalakat zártan, vagy hézagosan zártan egy-két szintes polgári házak alkotják
- ❖ építészeti szempontból is kialakult állapotról van szó, ezért meglévő és új épületek építése, bővítése esetén szintén meghatározó szerepe van az illeszkedés szabályainak
- ❖ meglévő épületek felújításánál az eredeti állapot visszaállítására szükséges törekedni
- ❖ kerülendő a manzárdtető, az alacsony hajlásszögű „mediterrán” tető, valamint a túlzottan összetett és a kontyolt tetőidom alkalmazása
- ❖ a homlokzat architektúrájának kialakítása során ügyelni kell az igényes anyag,- és színhasználatra, a tájidegen anyagok kerülendők
- ❖ nyílászárók cseréjénél kerülendő az osztásrend, forma és színhasználat változtatása
- ❖ polgári és helyi védelem alatt álló épületek esetén műanyag nyílászárók alkalmazása kerülendő
- ❖ adott épületen belül egységes megjelenés, geometria, szín és anyaghasználat érvényesüljön
- ❖ üzletportálok az épületek arculatával összhangban kerüljenek kialakításra
- ❖ klímaberendezések közterület felől nem látható módon vagy közterület felől valamilyen épületszerkezeti megoldással történő takarása esetén helyezhetők el, a kondenzvíz megfelelő elvezetését biztosítva
- ❖ épületgépészeti elemek nem, vagy szintén csak takarással helyezhetőek el közterület felőli homlokzaton, műemlék épülete esetén egyeztetés is szükséges
- ❖ a kapuk, ablakok, vakolat-architektúra, kerámiadíszek és egyéb más építészeti részletek megőrizendők és gondoskodni kell a folyamatos karbantartásukról

LAKÓTELEP

Közterületi megjelenés

- ❖ a beépítése negatív következménye, hogy a közösségi zöldfelületek háttérbe szorulnak, ezért ügyelni kell a magas lakóépületek közötti közterületek zöldfelületeinek növelésére, illetve a meglévő növényállomány megóvására
- ❖ a zöldfelületek kialakításánál mind az utak mentén, parkolók és parkok esetében is javasolt az egy-, két-, három- vagy négyszintes növényállomány telepítése.
- ❖ az egységes tervek alapján készült közterületi burkolatok, utcabútorok, lámpatestek cseréje, felújítása egységesen történhet
- ❖ a lakótelepeken nagymértékű a parkoló igény, mely fejlesztéseket igényel

Telek, beépítés

- ❖ a lakótelepek beépítése kialakult állapotúnak tekinthető, ezért új épület építése az illeszkedés szabályait figyelembe véve létesülhet, úszótelkes beépítés a jellemző
- ❖ törekedni kell a zöldfelületek és burkolt felületek arányára, a természet közeli állapot megőrzésére

Épület

- ❖ az eredetileg lapos tetős kialakítású épületek magas tetővel történő átépítése kerülendő, mivel, ezáltal az épület elveszítené eredeti karakterét, megjelenését.
- ❖ az épületek megjelenésükben-, anyaghasználatukban-, színvilágukban illeszkedjenek
- ❖ javasolt az épületek homlokzatának felragasztott táblák vakolt külsővel történő utólagos hőszigetelése, színezése
- ❖ nem megengedett az épületek homlokzatának lakásonkénti hőszigetelése, színezése, illetve homlokzati átalakítása
- ❖ az épületek felújítása esetén ügyelni kell azok egységes megjelenésének megtartására
- ❖ a klímaberendezések homlokzaton történő elhelyezésének egységesnek és esztétikai szempontból megfelelőnek kell lennie, központi klímaberendezés a javasolt, lakásonkénti külső tokos redőnyszerkezetek alkalmazása nem javasolt
- ❖ meglévő parkolók nem rendeltetésszerű használata, számának csökkentése nem megengedett
- ❖ adott homlokzaton lévő ablakok csak egységes osztásrendszerű, szerkezetű és színezésű formában jelenjenek meg
- ❖ az épület nyílászáróinak eltérő anyagúra történő cseréje az egész épületet egységesen érintve javasolt

KERTVÁROSÍAS ÉS FALUSIAS TELEPÜLÉSRÉSZ

Közterületi megjelenés

- ❖ a kertvárosias és falusias területek a belterület legnagyobb területű, de nem összefüggő egységét alkotja, mely átmentet képez a városmag és a peremterületek között
- ❖ a telkek méretei közel kiegyensúlyozott nagyságúaknak tekinthetők, csak minimális eltérések figyelhetők meg
- ❖ különös tekintettel kell lenni a közterületek, utcák zöldfelületeinek, fásított jellegének megőrzésére
- ❖ növelni kell a közterületek és utak menti zöldfelületek mértékét, valamint minden esetben biztosítani kell legalább egyoldali fasor helyét
- ❖ a közterületek és zöldfelületeik fejlesztésében, megújításában, természet közeli megőrzésében az ingatlan tulajdonosok is szerepet vállalhatnak
- ❖ javasolt a hiányzó utca menti járdák kiépítése
- ❖ kerítés építésénél törekedni kell az áttört, szemmagasságban lévő kialakításra, a tömör kerítés kialakítása kerülendő
- ❖ korlátozni kell az utak menti zöldfelületek parkolási célra történő használatát

Telek, beépítés

- ❖ a kertvárosias és falusias városrészek jellemző beépítési módja szabadonálló vagy oldalhatáron álló, kisebb mértékű ikres beépítés is előfordul
- ❖ a hatályos településrendezési (szabályozási) terv szerinti előírt zöldfelületi fedettség mértékének hosszú távú biztosítása ajánlott
- ❖ többszintes növénytelepítés ajánlott
- ❖ a telken belüli burkolt felületek arányát minimalizálni kell
- ❖ lényeges a nagyméretű zöldfelületi beágyazottság és „háztáji” gazdálkodás, valamint a falusias jellegű és a külterületi településrészek összhangjának és fenntartásának a megóvása

Épület

- ❖ az épületek jellemzően földszintes, egyemeletes vagy tetőtér kialakításúak, melyek túlnyomó része szabadonálló vagy oldalhatáron álló módon épültek
- ❖ földszintes, nyeregtetős, parasztház jellegű épületek is megtalálhatók
- ❖ javasolt az egységes utcakép elérése érdekében az azonos tetőidomok megjelenése, az utcával párhuzamos nyeregtetők alkalmazása
- ❖ telkenként egy lakóépület építése engedélyezett
- ❖ az előkert méretét a szomszédos épületek elhelyezkedése és az így kialakult építési vonal határozza meg, melynek méretét a városképi megfelelés felülírhatja
- ❖ előkertben kerti építmény, illetve oldalkertben gépjárműtároló létesítése nem megengedett
- ❖ a hátsókertek méretein belül csak a hatályos előírásoknak megfelelően helyezhető el építmény
- ❖ új épület építése során figyelembe kell venni a szomszédos épületek beépítését és ahhoz, illetve az utcaképhez illeszkedni kell
- ❖ új és meglévő épületek, építmények építése, bővítése esetén törekedni kell az egységes megjelenésre, anyaghasználatra, színvilágra
- ❖ az egységes, harmonikus utcakép megjelenésének elérését segítik az épületek azonos ritmusa, megközelítőleg egyforma beépítési magassága, beépítési formája, tömegképzése.
- ❖ homlokzatszínezés esetén föld, illetve homokszínek alkalmazása javasolt, a hivalkodó színvilág kerülendő
- ❖ a főépületek és melléképítményeik architektúrájukban, megjelenésükben is egymáshoz illeszkedőek legyenek
- ❖ a klímaberendezések kültéri egységei alapvető esztétikai problémát jelentenek, mely berendezések közterület felől nem látható módon helyezendők el.

ÜDÜLŐTERÜLETEK ÉS HARANGOD

Közterületi megjelenés

- ❖ az adott utca hangulatához és az épület anyaghasználatához igazodva javasolt megválasztani a kerítést. Az építészeti részletek kerítésekkel foglalkozó fejezete követésre méltó példákat mutat be
- ❖ általánosságban a túl magas és teljesen tömör kerítések kerülendők, a megengedettnél magasabb tömör sövényeket is ideértve
- ❖ a beépülő területeken törekedni kell a fásításra, a kialakult közterületen lévő zöldfelületek fásított részének megőrzésére
- ❖ a közterületi zöldsávok kialakításában, fenntartásában az ingatlan tulajdonosok is szerepet vállalhatnak
- ❖ törekedni kell a burkolt és zöldfelületek arányára
- ❖ a közterület zöldfelületein belüli parkolást csökkenteni kell

Telek, beépítés

- ❖ nagykálló üdülő övezeteiben a beépítési mód az övezeti előírásokkal összhangban oldalhatáron álló vagy szabadon álló lehet.
- ❖ a telken belüli zöldfelületek megfelelő mértékű biztosítása
- ❖ kerülendő a túlzott mértékű, idegen honos növényalkalmazás
- ❖ öshonos növények ültetése javasolt
- ❖ a melléképületeket a főépületekkel együttesen ajánlott megtervezni, melyek anyaghasználatban, színvilágban egymáshoz illeszkedőek

Épület

- ❖ új épület, építmény építése, bővítése, felújítása esetén az illeszkedés meghatározó szempont
- ❖ a beépítésnél ügyelni kell az egységes külső megjelenésre, anyaghasználatra
- ❖ elsősorban pasztel, homok és földszínek alkalmazása javasolt, hivalkodó színek alkalmazása kerülendő
- ❖ a nyílászárók túlzott osztása kerülendő
- ❖ a nyílászárók anyagukban az épület rendeltetésének megfelelő igényű és megjelenésű kialakítása
- ❖ egyszerű, lehetőleg nem összetett tetőformák

GAZDASÁGI TERÜLETEK

Közterületi megjelenés

- ❖ a beépülő területeken a zöldfelületek kialakítására, fásításra figyelmet kell fordítani
- ❖ a közlekedési biztonság és rálátás szem előtt tartása elsődleges a burkolt autóbeállók kialakításánál
- ❖ környezethez való illeszkedés kiemelt fontosságú
- ❖ a tömör, falszerű kerítések kerülendők
- ❖ a tulajdonosok szerepet vállalhatnak az ingatlanjaik előtti zöld sávok kialakításában és fenntartásában
- ❖ fa telepítésénél lombhullatós, nagykoronás fafajok ültetése javasolt
- ❖ három,- vagy négyszintes növénytelepítés

Telek, beépítés

- ❖ az oldalhatáron,- vagy szabadonálló beépítési mód a jellemző
- ❖ telken belüli burkolt felület arányának csökkentése, a zöldfelületek arányának növelése javasolt
- ❖ a védő fásítással kijelölt területeken háromszintes növénytelepítés javasolt
- ❖ törekedni kell a burkolt és zöldfelületek arányára
- ❖ elő,- és oldakert szabadon hagyása
- ❖ a tájba és környezetbe való illeszkedés a mérvadó

Épület

- ❖ az épület rendeltetésének megfelelő megjelenés, anyaghasználat és tetőkialakítás javasolt
- ❖ egyszerű épületszerkezeti megoldások, korszerű anyaghasználat
- ❖ kerülendő a tájidegen építészeti kialakítás
- ❖ a melléképületek a főépületekhez igazodó anyaghasználatú, színű, léptékű megtervezése
- ❖ egységes architektúra, mely kifejezi az épület jellegét, annak ipari vagy kereskedelmi jellegét

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Közterületi megjelenés

- ❖ többségében a mezőgazdasági területek tartoznak ide, valamint a természeti területek
- ❖ a közterületeken lévő zöldfelületek, fasorok megtartása, kerülendő azok kivágása egy-egy közmű létesítés érdekében
- ❖ közutak mentén lévő fasorok fentartása, újak telepítése
- ❖ környezetbe, tájba való illeszkedés az elsődleges
- ❖ kerülendő a tájidegen anyagok használata

Telek, beépítés

- ❖ oldalhatáron álló, vagy szabadonálló beépítés a jellemző
- ❖ a melléképületeket a főépületekkel együttesen érdemes megtervezni, melyek anyaghasználatukban és megjelenésükben nem eltérőek

Épület

- ❖ törekedni kell az egységes megjelenésre
- ❖ földszintes, magastetős épületek a jellemzőek
- ❖ a tető formája lehetőleg egyszerű és nem összetett tető legyen
- ❖ a harsány, élénk színek alkalmazása kerülendő

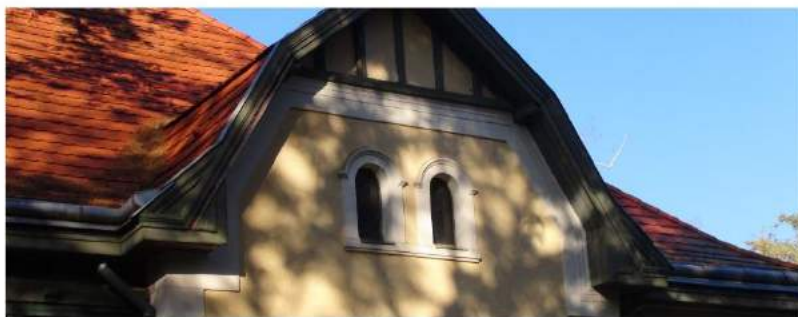
EGYÉB TELEPÜLÉSRÉSZEK

- ❖ Közterületi megjelenés: közművek helyének biztosítása a közterületen kialakult zöldfelületek és fák megtartása mellett
- ❖ Telek, beépítés: jellemzően szabadonálló beépítés, törekedni kell nagyobb zöldfelületek kialakítására
- ❖ Épület: a funkcióhoz illeszkedő építészeti architektúrák alkalmazása, egységes megjelenés biztosítása

JÓ PÉLDÁK

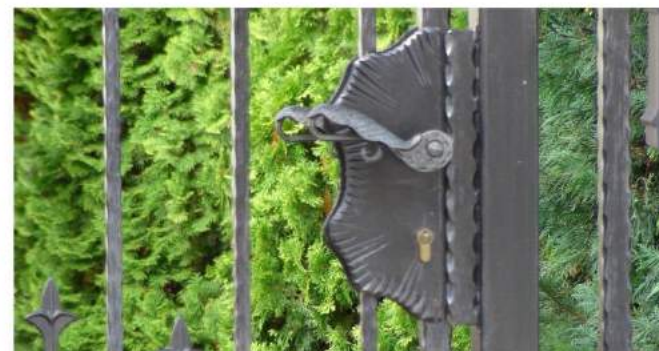
KERÍTÉSEK, KERTEK

AJTÓK, ABLAKOK

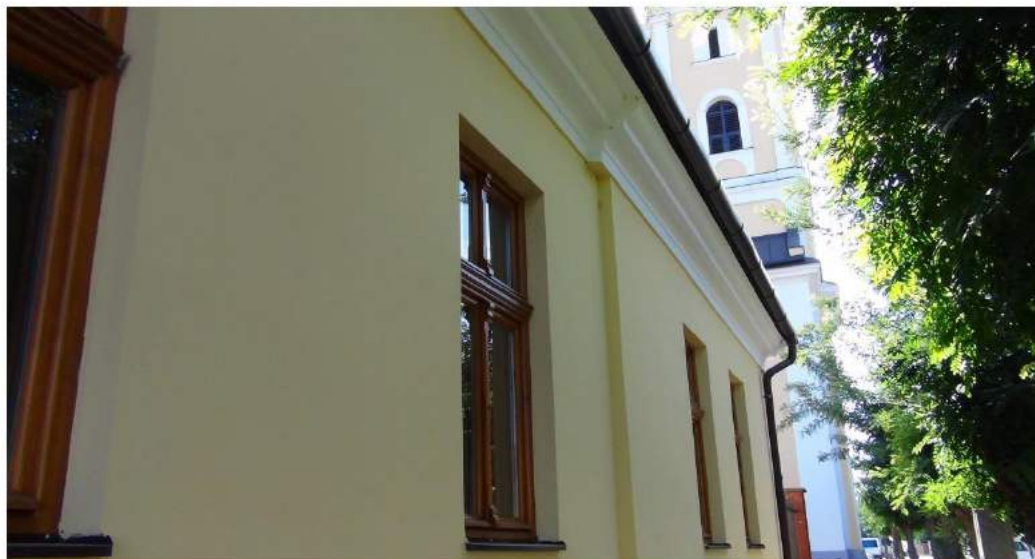

RÉSZLETEK

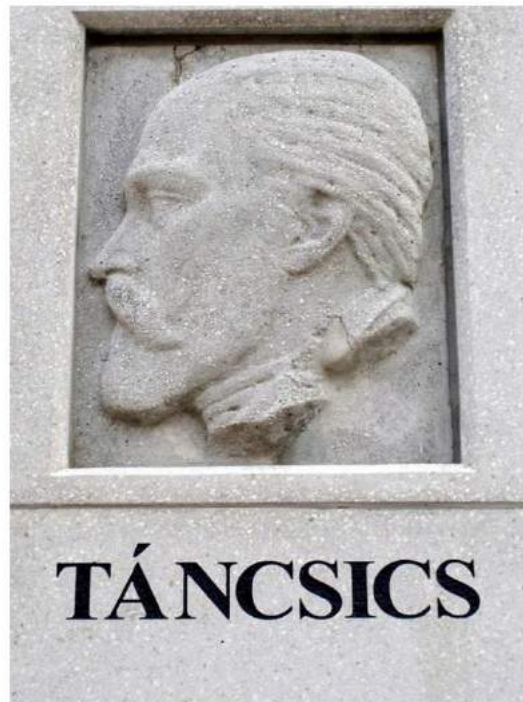

UTCÁK, TEREK, SZOBROK, ZÖLDFELÜLETEK

HIRDETÉSEK, REKLÁMFELÜLETEK

EX-LEGE VÉDETT TERÜLETEK

ORSZÁGOS VÉDETTSÉGET ÉLVEZŐ TERÜLETEK:

Természetvédelmi terület					
HRSZ	MŰVELÉSI ÁG	030/7s	kivett töltés	0524/32	nádas
030/7a	gyep	030/7t	kivett töltés	0524/33	nádas
030/7b	erdő	030/7v	kivett csatorna	0524/34	nádas
030/7c	szántó	067/a	gyep	0524/35	nádas
030/7d	nádas	067/b	nádas	0524/36	nádas
030/7f	erdő	067/c	kivett sh. út	0761/	kivett lakóh. udv. gazd. ép.
030/7g	kivett töltés	067/d	gyep	0762/2	kivett beépítetlen terület
030/7h	nádas	067/f	nádas	0765/	kivett beépítetlen terület
030/7j	nádas	0261/a	erdő	0766/	kivett beépítetlen terület
030/7k	szántó	0261/b	gyep	0811/a	kivett mocsár
030/7l	gyep	0261/c	erdő	0811/b	gyep
030/7m	nádas	0277/2	gyep		
030/7n	nádas	0524/29	nádas		
030/7p	kivett mocsár	0524/30	nádas		
030/7r	kivett csatorna	0524/31	nádas		

Természeti területek					
HRSZ	MŰVELÉSI ÁG	0417/b	gyep	030/4v	gyep
0172/1a	gyep	0419/1g	gyep	030/7a	gyep
0172/1b	nádas	0419/1f	erdő	030/7d	nádas
0172/2b	nádas	0235/b	nádas	030/7f	erdő
0172/3b	nádas	0274/5c	gyep	030/7j	nádas
0172/4b	gyep	0274/5a	gyep	030/7n	nádas
0172/4c	nádas	0273	kivett	030/7h	nádas
0172/5b	gyep	0293/1a	gyep	030/7g	kivett
0180	kivett	0289	kivett	030/7l	gyep
0195	kivett	0291/15	gyep	030/7t	kivett
0200/1a	kivett	0292	kivett	030/7s	kivett
0200/1b	gyep	0296	gyep	030/7p	kivett
0190/1	nádas	0294/1a	gyep	0642/19b	nádas
0194/31	kivett	0295	gyep	0662/b	gyep
0193	kivett	0274/5b	kivett	0661	kivett
0194/1	nádas	0272/12a	gyep	060/b	gyep
0194/32b	kivett	015/16	kivett	0504/8	nádas
0194/32a	gyep	015/14	kivett	0512/108a	nádas
0194/4	gyep	015/8	gyep	0512/110a	nádas
0194/3	gyep	015/7	gyep	0512/112a	nádas
0194/6	gyep	015/13	gyep	0513/113a	nádas
0190/2d	kivett	015/9c	gyep	0506	kivett
0229/37a	nádas	015/9f	gyep	0467/5b	nádas
0229/38a	nádas	015/9d	kivett	0467/5c	gyep
0229/40	nádas	030/4a	kivett	0467/16a	nádas
0229/39a	nádas	030/4f	gyep	0467/16b	gyep
0229/37b	kivett	030/4t	gyep	0467/15b	gyep
0417/a	erdő	045	gyep	0467/15d	nádas

0467/15f	nádas	0515	kivett	0619	kivett
0467/15g	gyep	0514/23a	nádas	0617/20b	gyep
0467/16c	gyep	0514/2a	nádas	0617/19b	gyep
0467/17b	gyep	0514/3a	nádas	0617/3	nádas
0467/14a	nádas	0514/4a	nádas	0617/9c	nádas
0467/14b	gyep	0514/5	nádas	0621/1b	nádas
0467/13	nádas	0514/6	nádas	0612	kivett
0467/12	nádas	0514/8a	nádas	0617/11b	gyep
0467/11	nádas	0514/9a	nádas	0617/12b	gyep
0467/10	nádas	0514/10a	nádas	0617/13b	gyep
0467/9	nádas	0514/11a	nádas	0498/2f	nádas
0467/8b	gyep	0514/12a	nádas	0498/2g	gyep
0467/8c	nádas	0514/13a	nádas		
0407/b	gyep	0514/14a	nádas		
0409/3a	gyep	0514/18a	nádas		
0409/5a	gyep	0165	kivett		
0408	kivett	0162	kivett		
0409/10a	gyep	0164/a	nádas		
0409/11a	gyep	0164/b	kivett		
0409/12a	gyep	0164/d	gyep		
0409/13a	gyep	0164/c	gyep		
0409/14a	gyep	0156/76	kivett		
0409/15a	gyep	0156/75	kivett		
0409/16a	gyep	0156/39	gyep		
0409/17a	gyep	0156/73	gyep		
0409/18a	gyep	0156/74	gyep		
0409/19a	gyep	0164/g	gyep		
0409/20a	gyep	0631/1b	gyep		
0400	kivett	0631/2b	gyep		

0493/1a	nádas	0631/3b	gyep		
0569/5a	kivett	0631/4c	gyep		
0569/5b	gyep	0631/5b	gyep		
0569/1j	gyep	0633/9	gyep		
0569/1g	nádas	0633/8b	gyep		
0569/1b	kivett	0632	kivett		
0569/1h	kivett	0623/20b	gyep		
0569/102	nádas	0623/19b	gyep		
0590/4	nádas	0623/18b	gyep		
0524/29	nádas	0623/17b	kivett		
0524/30	nádas	0623/16b	kivett		
0524/31	nádas	0623/15b	kivett		
0524/32	nádas	0623/14b	kivett		
0524/33	nádas	0623/13b	kivett		
0524/34	nádas	0623/12b	kivett		
0524/35	nádas	0623/11b	kivett		
0524/36	nádas	0623/10b	kivett		
0517/2b	nádas	0623/9b	kivett		
0516/12b	nádas	0629/1a	kivett		
0516/11	nádas	0613/6a	gyep		
0516/10b	nádas	0613/6b	erdő		

Natura 2000 területek		
TELEPÜLÉS	HRSZ	TERÜLET
Nagykálló	0261	20,3137
Nagykálló	0275/1	0,6597
Nagykálló	0277/2	4,1856

RÉGÉSZETI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ TERÜLETEK, RÉGÉSZETI LELŐHELYEK:

Lelőhely	Papp-tag, Nagy-gát
Korhány-halom	Hubafai-dűlő I.
Cukertanya, Cuker-dűlő	Hubafai-dűlő II.
Nyírjes-dűlő	Postakert
Harangod	Harangod
Harangod II.	Görénymocsár-dűlő, Appel Sándor birtoka
Békástól Északra I.	Görényrét
Békástól Északra II.	Kiskálló, Kiscsere
Harangod- Békástól D-re	Hugyaj
Harangod III.	Harangodi-tó
Harangod IV.	Nagykálló határa
Kis-Ludas dűlő	Nagykálló határa II.
Kis- Ludas dűlő II.	Kiskálló, Kőhid alatt
Református harangtorony	Nagykálló határa III.
Fő utca, Kiss Gyula borbélymester telke	Vasút állomás
József Attila utca	Harangod
Elizium, Ínségdomb	Balkány (VII/3.)- foláys nyugati partja
Kállósemjéni u.	Czucker-tanyától délre
Vár	Fintor-tag
Strandfürdő	Csegze-dűlő
Vármegye háza	Fintor-tanya
Vasút állomás	Papp-tag, Benetton
Harangod	Papp-tag, Nagy-gát
Balkány (VII/3.)- foláys nyugati partja	Hubafai-dűlő I.
Czucker-tanyától délre	Hubafai-dűlő II.
Fintor-tag	Postakert

Csegze-dűlő	Harangod
Fintor-tanya	Görénymocsár-dűlő, Appel Sándor birtoka
Papp-tag, Benetton	Görényrét

MŰEMLÉKI VÉDELEMM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK:

Református templom
Római Katolikus Templom
Görög Katolikus Templom
Helytörténei Múzeum
Országos Pszichiátriai Szakkórház (a volt Megye háza)
A volt Bíróság (ma kollégium és étterem)

HELYI VÉDELEM ALATT ÁLLÓ ÉPÜLETEK, ÉPÍTMÉNYEK:

Csodarabbi sírhelye
Polgármesteri Hivatal (a volt Kállay kúria)
Ínségdomb
Korányi Frigyes Emlékház
Milleniumi emlékmű
Harangodi csűr és társ építményei

IRODALOMJEGYZÉK

Harsányi Gázáné: Kálló Kincsei
Nagykálló Város Integrált Városfejlesztési Stratégiája
Nagykálló Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája
Magyarszéphely Településképi Arculati Kézikönyv (minta szakmai előkészítő anyag)

IMPRESSZUM

NAGYKÁLLÓ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA

www.nagykallo.hu

4320 Nagykálló, Kállai Kettős tér 1.

06 / (42) 263-101

Polgármester: Juhász Zoltán

polgarmester@nagykallo.hu

Főépítész: Veres István

foepitesziosztaly@nyiregyhaza.hu

AZ ARCULATI KÉZIKÖNYV KÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDÖTT:

Veres István

Vasas Kitti

Vasas Nikoletta

Nagykálló Polgármesteri Hivatal munkatársai

A véleményezési eljárások során véleményt formáló nagykállói polgárok, egyesületek, kamarák

FOTÓKAT KÉSZÍTETTE:

Nagykálló Polgármesteri Hivatal munkatársai